

БОЛОВСРОЛЫН
ЯАМ

БОЛОВСРОЛЫН СУДАЛГААНЫ
ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН

НҮБ-ын Хүүхдийн Сан

ОНЦГОЙ НӨХЦӨЛ БАЙДЛЫН ҮЕИЙН ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛИЙН БЭЛЭН БАЙДАЛ

УЛААНБААТАР 2024

Энэхүү судалгааг НҮБ-ын Хүүхдийн Сангийн дэмжлэгтэйгээр
Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн судлаачдын баг гүйцэтгэв.

СУДАЛГААНЫ БАГ

Багийн ахлагч:

Г.Бүрэнжаргал Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн, Доктор (Ph.D).

Зөвлөх:

С.Санжаабадам Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн, Доктор (Ph.D), проф

У.Түяа Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн, Доктор (Ph.D), проф

Багийн гишүүд:

Б.Энхбаяр Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн, дэд проф.

Ц.Лхагвасүрэн Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн, дэд проф.

Б.Баярмаа Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн

М.Хүрэлтогоо Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн

А.Мөнхмагнай Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн

О.Манзушир Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн

П.Тунгалагтамир Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн

Б.Батцэнгэл Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн

Д.Наранцэцэг (гэрээт судлаач)

Д.Эрдэнэчимэг (гэрээт судлаач)

ТАЛАРХАЛ

Уг судалгааны ажлыг гүйцэтгэх боломжийг олгосон НҮБ-ын Хүүхдийн Сангийн баг, хамт олонд талархал илэрхийлье.

Судалгааны ажлын явцад арга зүйн дэмжлэг үзүүлэн, зөвлөсөн, хамтран ажилласан багийн гишүүд болон зөвлөхүүддээ мөн Гамшиг судлалын үндэсний хүрээлэнгийн Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга, доктор (Ph.D) П.Чимэдцэрэн, Гамшиг судлалын төвийн эрхлэгч доктор (Ph.D) Т.Өсөхжаргал, тус хүрээлэнгийн эрдэм шинжилгээний ажилтан С.Солонго нартаа талархал илэрхийлье.

Судалгаанд идэвхтэй хамрагдаж үнэт мэдээллээ хуваалцсан Баянхонгор, Дундговь, Сүхбаатар аймгийн орон нутгийн удирдлагууд, Онцгой байдлын газар, Боловсролын газрын гамшиг хариуцсан мэргэжилтэнүүд болон тус аймгийн түүвэрт сонгогдсон сүмдын ЕБС-ийн захирал, менежер, нийгмийн ажилтан, багш, сурагчид болон эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчдэд талархаж байна.

Та бүхний хичээл зүтгэлээр энэхүү судалгааны үндсэн мэдээллийг цуглуулж, тайлан бичих боломж бүрдсэн.

АГУУЛГА

Талархал	3
Зургийн жагсаалт	5
Хүснэгтийн жагсаалт	6
Товчилсон үгс.....	7
Нэр томъёоны тайлбар	8
Удиртгал	10
Судалгааны арга зүй	11
Зорилго, зорилт	11
Судлах зүйл	11
Судалгааны арга, аргачлал.....	11
Судалгааны хамрах хүрээ	12
Нэг. Онцгой нөхцөл байдал/зудын үеийн ЕБС-ийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны нөхцөл байдал.....	13
1.1 Онцгой нөхцөл байдлын үеийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлт	13
1.2 Онцгой нөхцөл байдлын үед ЕБС-ийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг тасралтгүй хүргэхэд холбогдох байгууллагын хамтын оролцоо	15
1.3 Онцгой нөхцөл байдал/зуд сурагчдын хичээл сургалтад нөлөөлсөн байдал.....	17
1.4 Онцгой нөхцөл байдал/зудын үеийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны хэрэгжилт..	22
1.5 Онцгой нөхцөл байдал/зудын үеийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагаанд тулгамдаж буй асуудал.....	25
Хоёр. Сургуулийн гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын төлөвлөлтөд хийсэн шинжилгээ	28
2.1 ЕБС-иуд гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг батлагдсан загварын дагуу боловсруулсан эсэхэд хийсэн шинжилгээ.....	28
2.2 ЕБС-ийн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээ түүнд хийсэн шинжилгээ	29
Гурав. Онцгой нөхцөл байдал/ зудын үеийн сургалтын орчны бэлэн байдлын шинжилгээ.....	34
3.1 Сургууль, дотуур байрны гадаад/дотоод орчин	35
Дүгнэлт	38
Зөвлөмж	41
Ном зүй.....	44

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1.	Судалгаанд хамрагдсан аймаг, сумдаар	12
Зураг 2.	Хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд сэтгэл зүйч, нийгмийн ажилтны оролцоо, хувиар.....	14
Зураг 3.	Цахим болон зайн сургалтын төлөвлөгөө тухайн үедээ боловсруулдаг гэж үзсэн багш нарын хариулт, хувиар (аймаг тус бүрээр).....	14
Зураг 4.	Цахим болон зайн сургалтын явуулах боломж, багш нарын хариулт, хувиар (аймаг тус бүрээр)	15
Зураг 5.	Төлөвлөгөө боловсруулах үеийн хамтрагч талууд, хувиар (сургалтын менежерүүдийн хариулт)	16
Зураг 6.	Зудын нөхцөл байдал хичээл сургалтад нөлөөлсөн байдал, хувиар (менежерүүдийн хариулт)	18
Зураг 7.	Зудын нөхцөл байдал нь хичээл сургалтад нөлөөлсөн байдал, хувиар (багш нарын хариулт)	18
Зураг 8.	Зудын нөхцөл байдлын сургалтад сөргөөр нөлөөлсөн байдал аймгаар, хувиар (багш нарын хариулт).....	18
Зураг 9.	Зудын нөхцөл байдлаас хамаарсан хичээл таслалт, хувиар (багш нарын хариулт)	19
Зураг 10.	Хичээлийн таслалт ангиар, хувиар (менежерийн хариулт).....	19
Зураг 11.	Сурагчдын хичээлд ирээгүй хоног, хувиар (багш нарын хариулт).....	19
Зураг 12.	14 хоногоос дээш хугацаагаар сурагчдын хичээлдээ ирээгүй байдал, хувиар (багш нарын хариулт, аймаг тус бүрээр)	20
Зураг 13.	Хичээлд ирээгүй сурагчдын хүйсийн харьцаа, хувиар.....	20
Зураг 14.	Хичээлдээ ирээгүй шалтгаан, хувиар (багш нарын хариулт)	21
Зураг 15.	Сурагчдын хичээлдээ ирээгүй шалтгаан, хувиар (багш нарын хариулт, аймаг тус бүрээр).....	21
Зураг 16.	Хичээлд ирээгүй сурагчдын сургууль завсардах магадлал, хувиар (багш нарын хариулт, аймаг тус бүрээр).....	22
Зураг 17.	Зудын нөхцөл байдлын үед сурагчдыг хичээлд бүрэн оролцуулсан байдал, хувиар (багш нарын хариулт)	22
Зураг 18.	Онцгой нөхцөл байдлын үед багш нарын хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа, хувиар (багш нарын хариулт).....	23
Зураг 19.	Хичээлдээ ирэх боломжгүй сурагчдад хичээлээ нөхөх талаар зөвлөгөө өгсөн байдал, хувиар (багш нарын хариулт)	23
Зураг 20.	Сурагчдад нэмэлт давтлага өгсөн байдал, хувиар (багш нарын хариулт)	24
Зураг 21.	Сурагчдад нэмэлт давтлага өгч байсан давтамж, багш нарын хариулт, хувиар (аймаг тус бүрээр)	24
Зураг 22.	Зудын дараа хичээлдээ буцаж ирсэн сурагчдад тулгардаг бэрхшээл, хувиар (багш нарын хариулт).....	25
Зураг 23.	Суралцахуйн бэрхшээлийн талаарх багш нарын хариулт, хувиар (аймаг тус бүрээр).....	25
Зураг 24.	Сургуулийн ашиглалтад орсон он, хувиар	34
Зураг 25.	Зудын үеийн нөхцөл байдлын үеийн анги танхимын дулааны байдал, хувиар (аймаг тус бүрээр)	37

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Судалгаанд хамрагдагсад	12
Хүснэгт 2. Тулгамдаж буй асуудал (Оролцогчдын хариулт)	26
Хүснэгт 3. Гамшгийн өмнө, үед, дараа хэрэгжүүлэх арга хэмжээг харьцуулсан байдал	31
Хүснэгт 4. Зудын эрсдэлийн тойм мэдээ	33
Хүснэгт 5. Сургууль, дотуур байрны дотоод орчны аюулгүй байдал буюу орц, гарц	36

ТОВЧИЛСОН ҮГС

ЗДТГ	Засаг даргын тамгын газар
ОБГ	Онцгой байдлын газар
УЦУОШГ	Ус цаг уур орчны шинжилгээний газар
ҮСГ	Үндэсний статистикийн газар
ЕБС	Ерөнхий боловсролын сургууль
БЕХ	Боловсролын ерөнхий хууль
ГХХ	Гамшгаас хамгаалах хууль
БШУГ	Боловсрол, Шинжлэх ухааны газар

НЭР ТОМЬЁОНЫ ТАЙЛБАР¹

Зуд гол төлөв байгалийн эрхшээл нөлөөнөөс болж, хүн малын идэш ууш нэн ховордож нийтээр маш их гачигдал үзэх цаг үе (Цэвэл, Я., 1966).

Мөсөн буюу Төмөр зуд цаг зуурын дулааралт, хүйтэрлийн улмаас цасны өнгөн хэсэг буюу гүнд мөсөн бүрхэвч тогтсоноос мал бэлчээрлэх боломжгүй болохыг,

Цагаан зуд цас, их хэмжээгээр орж, хүйтэнтэй хавсарсан зудыг гэнэ. Цас байн байн их орж, хүйтний эрч эрс чангаран мал сүрэг бэлчих аргагүй болж, өвс тэжээлээр гачигдан зутарч, улмаар тарга хүч муутай мал олноор хорогдохыг,

Онцгой байдал аюулт үзэгдэл, ослоос үүдэн хүний амь нас, эрүүл мэнд, мал, амьтан, хүрээлэн байгаа орчин, дэд бүтцэд ноцтой хохирол учруулж, хүн-нийгэм-эдийн засгийн аюулгүй, тогтвортой байдал, хэвийн үйл ажиллагаа алдагдахыг,

Гамшиг аюулт үзэгдэл, ослын улмаас олон хүний амь нас, эрүүл мэнд хохирох, мал, амьтан олноор хорогдох, эд хөрөнгө, музейн үзмэр, цуглуулга, түүх, соёлын дурсгалт зүйл, хүрээлэн байгаа орчинд улс болон орон нутгийн эдийн засаг, нийгмийн дотоод нөөц, боломжоос давсан хохирол учрахыг,

Аюулт үзэгдэл гэж хүчтэй цасан болон шороон шуурга, ган, зуд, үер, аянга, газар хөдлөлт, нуранги, хөрсний гулгалт үүсэх, гал түймэр, хүн, мал, амьтны гоц халдварт өвчин гарах, цар тахал, хортон шавж, мэрэгч тархах зэргийг,

Гамшгийн эрсдэл гэж гамшгийн улмаас хүн ам, мал, амьтан, эд хөрөнгө, хүрээлэн байгаа орчинд учирч болзошгүй хохирлын магадлалыг,

Аюул гэж хүний амь нас, эрүүл мэнд, мал, амьтан, эд хөрөнгө, музейн үзмэр, цуглуулга, түүх, соёлын дурсгалт зүйл, хүрээлэн байгаа орчинд хохирол учруулж болзошгүй аюулт үзэгдэл, осол, хүний буруутай үйл ажиллагааг,

Эмзэг байдал гэж аюулт үзэгдэл, осолд хүн ам, мал, амьтан, эд хөрөнгө, хүрээлэн байгаа орчин өртөгдөх зэргийг,

Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагаа гэж гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, эрэн хайх, аврах, хор уршгийг арилгах, хүмүүнлэгийн тусламж үзүүлэх, хойшлуулшгүй сэргээн босгох арга хэмжээг хэрэгжүүлэхийг,

Гамшгийн эрсдэлийг бууруулах үйл ажиллагаа гэж гамшгийн эрсдэлийг үнэлэх, болзошгүй хохирлын хэмжээг багасгах, гамшгийг хохирол багатай даван туулах чадавхыг бэхжүүлэхэд чиглэсэн цогц арга хэмжээг,

Гамшгийн зарлан мэдээлэл гэж олон нийтэд хүргэх дохио, сэрэмжлүүлэх мэдээллийг,

Эрэн хайх, аврах ажиллагаа гэж голомтын бүсэд хүн ам, мал, амьтан, эд хөрөнгө, музейн үзмэр, цуглуулга, түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг эрэн хайх, аврах, нэрвэгдэгсдэд анхны тусламж үзүүлэх арга хэмжээг,

Мэргэжлийн анги гэж сум, дүүрэг, хуулийн этгээдийн дэргэд байгуулагдсан, аврах ажлын техник,

¹ <https://legalinfo.mn/mn/detail/12458>

тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслээр хангагдсан, гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг гүйцэтгэхэд сургаж бэлтгэгдсэн орон тооны бус томилгоот нэгжийг,

Гамшгийн онцгой нөхцөл байдал гэж аюулт үзэгдэл, ослоос үүдэн хүний амь нас, эрүүл мэнд, мал, амьтан, хүрээлэн байгаа орчин, дэд бүтцэд ноцтой хохирол учруулж, хүн-нийгэм-эдийн засгийн аюулгүй, тогтвортой байдал, хэвийн үйл ажиллагаа алдагдахыг,

Гамшгаас урьдчилан сэргийлэх гэж аюулт үзэгдэл, ослын хор үршиг, хохирол, сөрөг үр дагавраас зайлсхийх, таслан зогсоох, бууруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлж байгаа цогц арга хэмжээг,

Бэлэн байдал гэж гамшиг, аюулын сөрөг үр дагаврыг урьдчилан тооцож, хүний амь нас, эрүүл мэнд, мал, амьтан, хүрээлэн буй орчин, дэд бүтэц, нийгэм-эдийн засгийн аюулгүй, тогтвортой байдлыг хангах зорилгоор авч хэрэгжүүлж байгаа нэгдмэл удирдлага, төлөвлөлт, зохион байгуулалтын цогц арга хэмжээг.

Уур амьсгалын өөрчлөлт сүүлийн хэдэн арван жилийн турш хөгжлийг сааруулж, эрсдэлийг нэмэгдүүлэх хүчин зүйл болж улмаар хүүхдийн суралцахуй, боловсрол эзэмших арга хэлбэрт өөрчлөлт оруулах хүчин зүйл болж байгааг “Хувьсаж буй боловсрол” дэлхий нийтийн хэлэлцүүлгээр гарган тавьсан байна. Монгол орны цаг уурын эрс, тэс нөхцөл байдал (өвөлдөө зудын байдал хүндрэх, түүхий нүүрсний хэт их хэрэглээнээс шалтгаалсан агаарын бохирдол) зуны улиралд хур тунадас ихээр орох (үер ус) эсвэл ган гачиг нүүрлэх (ган гачгаас шалтгаалсан хүндрэлтэй зуд) зэрэг уур амьсгалын чиг хандлага Монгол Улсын боловсролын салбарт сөрөг нөлөө үзүүлдгийг НҮБ-ын Хүүхдийн Сангийн Зүүн Ази, Номхон далайн бүсийн 4 улсыг хамруулан хэрэгжүүлсэн “Боловсролд уур амьсгалын үзүүлэх нөлөөлөл” судалгаанд дурджээ².

2024 оны хоёрдугаар сарын байдлаар 13 аймгийн 58 суманд мөсөн буюу төмөр зудтай, 17 аймгийн 139 суманд цагаан зудтай, 18 аймгийн 69 сум цагаанаар зудархуу нөхцөл байдалд орсон юм³. Хичээлийн жилийн үргэлжлэх хугацаанд буюу 2023 оны 11 дүгээр сараас 2024 оны 05 дугаар сар хүртэл агаарын температур буурч, хүйтний эрч чангарч, их хэмжээний цас үргэлжлэн орсноор зуд болж зам даваа хаагдаж, мал бэлчээрлэх боломжгүй болсон байна. Зудын нөхцөлд мал ихээр хорогдож, өрхийн амьжиргаа буурснаас малчид сэтгэл зүйн таагүй байдалд автах, улмаар тухайн өрхийн хүүхдийн суралцах үйлд бэрхшээл тулгарах, эцэг эх, асран хамгаалагчдын зүгээс хүүхдэд үзүүлэх дэмжлэг сулрах, хүүхэд өөрөө сэтгэл зүйн тогтворгүй байдалд өртөх зэрэг хүндрэл үүсэж байна. Үүнээс гадна онцгой нөхцөл байдлын улмаас малчин өрхийн хүүхдүүд сургуульдаа урт богино хугацаагаар явж чадахгүй байх, сургуульдаа ирсэн үедээ гэртээ харьж чадахгүй байх нь нийтлэг болдог⁴.

Нүүдлийн мал аж ахуйн онцлогтой холбоотойгоор малчид үүрэн холбооны сүлжээ нэвтрээгүй газар байрлах, кабелийн сүлжээ орохгүй байх, сүлжээ муу орох зэрэг асуудлуудтай нийтлэг тулгардаг. Дээрх нөхцөл байдал нь малчдын хүүхдүүд цахим хичээлд хамрагдаж чадахгүй байх, нөгөө талаас багш, ажилчид малчин өрхүүдтэй холбоо барих, суралцагчдын гүйцэтгэлд тасралтгүй дэмжлэг үзүүлэх боломж хязгаарлагдмал байдаг нь манай улсын онцлог болж байна. Иймээс онцгой нөхцөл байдал болж буй үед эсвэл болоод өнгөрсөн хойно нь арга хэмжээ авахаас илүүтэй урьдчилан төлөвлөж, эрсдэлийг бууруулахад боловсролын салбар суралцах хэрэгцээтэйг сүүлийн жилүүдийн нөхцөл байдал харуулж байна. Иймээс бид онцгой нөхцөл байдлын үеийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны хүртээмж, чанарын асуудлыг тандан судлах шаардлагатай болсон юм.

Энэ удаагийн судалгаагаар боловсролын бодлого боловсруулахад онцгой нөхцөл байдлыг авч үздэг эсэхийг онцлоогүй, харин орон нутаг сургуулийн түвшинд онцгой нөхцөл байдлын үеийн боловсролын бодлогын хэрэгжилтийг тандан судлав.

² НҮБ-ын ХС, “Боловсролд уур амьсгалын үзүүлэх нөлөөлөл” судалгааны тайлан, 2019

³ <http://w.tsag-agaar.gov.mn/>

⁴ БСҮХ, Боловсролын судалгааны монгол сэтгүүл, Боть 28 (1), 2023.06

СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ

Энэ бүлэгт судалгааны ажлын зорилго, зорилт, судлах зүйл, судалгааны арга аргачлал, судалгааны хамрах хүрээг тусгав.

Зорилго, зорилт

Онцгой нөхцөл байдлын үед ЕБС-ийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг хүртээмжтэй, тасалдалгүй зохион байгуулахад бэлэн байдлыг тандан судлахад судалгааны зорилго оршино.

Зорилт:

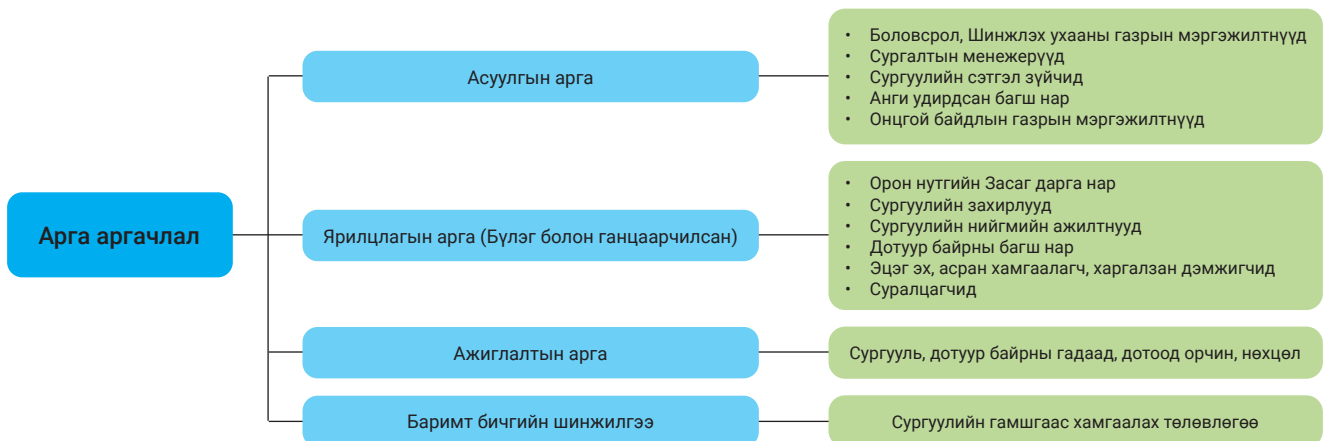
1. ЕБС нь онцгой нөхцөл байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын орон нутгийн салбартай хамтран сургуулийн гамшгаас хамгаалах төлөвлөлт (гамшгийн өмнө, үед, дараа)-ийг хэрхэн боловсруулдаг болон төлөвлөлтөд хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг цахимаар болон зайнаас сургах талаар тусгасан байдлыг тодруулахаас гадна сайжруулах боломжийг авч үзэх,
2. Онцгой нөхцөл байдлын үед ЕБС-ийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг тасралтгүй зохион байгуулах талаар орон нутгийн засаг захиргаа бусад холбогдох байгууллага, эцэг эх асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчдийн хамтын оролцоог тодруулах,
3. Онцгой нөхцөл байдал, гамшигт өртсөн сурагчдад зориулан сургуулийн зүгээс авч буй арга хэмжээ, хэрэгжилтийн үйл ажиллагааг тодруулах,
4. Онцгой нөхцөл байдалд өртсөн сургууль, сурагчдад тулгамдаж буй асуудлыг илрүүлж, шийдвэрлэх арга замыг тодруулах.

Судлах зүйл

1. Орон нутгийн болон сургууль хоорондын гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөний уялдаа
2. Сургууль болон бусад холбогдох байгууллага, эцэг эх, асран хамгаалагчдын оролцоо хамтын ажиллагаа
3. Онцгой нөхцөл байдалд өртсөн сумын ЕБС-ийн сурагчдын хичээл, сургалтын үйл ажиллагаанд тулгамдаж буй асуудал, нөлөөлж буй хүчин зүйл.

Судалгааны арга, аргачлал

Судалгааны мэдээллийг цуглуулахдаа тоон болон чанарын аргыг ашиглав. Үүнд:

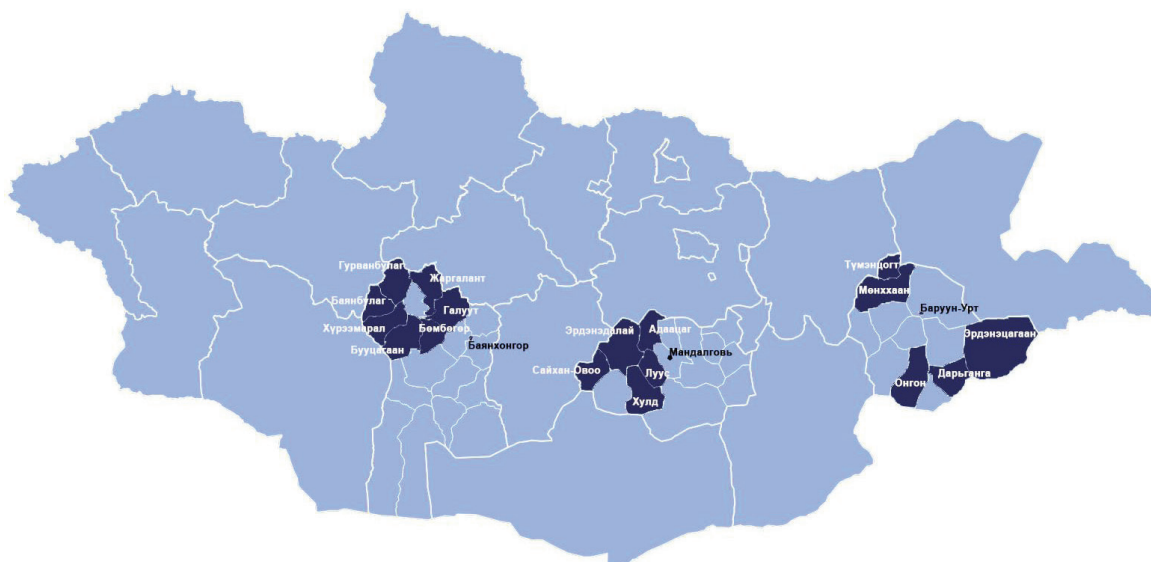
Судалгааны мэдээллийг SPSS программаар боловсруулж дескриптив болон хүчин зүйлийн шинжилгээ хийв.

Судалгааны хамрах хүрээ

2023-2024 оны хичээлийн жилийн үргэлжлэх хугацаа (2023.11 сараас 2024.03 сар хүртэл)-нд улсын хэмжээнд цагаан болон төмөр зудтай хэмээн бүртгэгдсэн 16 аймгийн 130 сум байв.

Судалгаанд цагаан болон төмөр зудын үеэр хичээл, сургалтын үйл ажиллагаагаа хэвийн үргэлжлүүлж байсан буюу сургалтын үйл ажиллагаа нь онцгой нөхцөл байдал/зудаас хамааран хаагдах хэмжээнд хүрээгүй ерөнхий боловсролын сургуулиуд (ЕБС)-иуд хамрагдсан болно. 2023-2024 оны хичээлийн жилд онцгой нөхцөл байдал/зудад өртсөн сумын сургуулийг зориудын түүврээр сонгосон.

Зураг 1. Судалгаанд хамрагдсан аймаг, сумдаар

Цаг үеийн нөхцөл байдлаас шалтгаалан судалгааны мэдээллийг 5 дугаар сард цуглуулсан ба энэ үед төмөр зудтай, хаваржилт хүндрэлтэй байсан Баянхонгор, Сүхбаатар, Дундговь аймгуудын алслагдсан сумдын нийт 18 сургууль, дотуур байрнаас мэдээлэл цуглуулав.

Мөн судалгаанд түүвэрт сонгогдсон аймаг, сумдын Засаг даргын тамгын газар, Онцгой байдлын газар, Боловсрол, шинжлэх ухааны газар, Ерөнхий боловсролын сургуулиудын төлөөллүүд оролцсон болно.

Хүснэгт 1. Судалгаанд хамрагдагсад

Судалгаанд оролцогч талууд	Тоо (хүн)
Аймаг, сумдын засаг дарга нар	18
Онцгой байдлын мэргэжилтнүүд	3
БШУГ-ын мэргэжилтнүүд	3
Ерөнхий боловсролын сургууль, дотуур байр	18
Ерөнхий боловсролын сургуулийн захирлууд	18
Сургалтын менежерүүд	31
Нийгмийн ажилтнууд	21
Сэтгэл зүйчид	4
Анги удирдсан багш нар	449
Дотуур байрны багш нар	20
Эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид	54
Бага, дунд, ахлах ангийн сурагчид ⁵	232

⁵ Бага ангийн 52, дунд ангийн 152, ахлах ангийн 28 сурагч

1

ОНЦГОЙ НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ/ЗУДЫН ҮЕИЙН ЕБС-ИЙН ХИЧЭЭЛ, СУРГАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

1.1 Онцгой нөхцөл байдлын үеийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлт

Боловсролын ерөнхий хуулийн 27.1.7-д "...гамшгийн улмаас сургалтын үйл ажиллагааг түр зогсоох, хэлбэр өөрчлөх тохиолдолд сургалтын тасралтгүй байдлыг хангах хариу арга хэмжээ авах нэгдсэн зохицуулалт хийнэ" гэж заасан байна. Үүнтэй холбоотой онцгой нөхцөл байдлын үед хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны тасралтгүй байдлыг хэрхэн хангаж байсан талаар сургуулийн захирал, сургалтын менежер, багш нараас тодруулсан.

ЕБС-иуд хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг улирал болон жилээр төлөвлөдөг. Тухайн жилийн төлөвлөгөөнд хичээлдээ ирэх боломжгүй нөхцөлд орсон сурагчдад зориулсан сургалтын агуулгыг нөхөж олгох талаар тусгасан эсэхийг тодруулахад сургуулиудад онцгой нөхцөл байдлын үед ашиглах бэлэн төлөвлөгөө байдаггүй, тухайн нөхцөл байдалд тулгуурлан төлөвлөгөө боловсруулах эсвэл хоорондоо зөвлөлдөн ярилцаж тухай бүр нь ажилладаг гэж дийлэнх захирлууд хариулсан.

"Тухай бүрд нь гаргаж ажилласан. Ирээдүйд болох эрсдэлийг бид бас сайн мэдэхгүй тооцоолоогүй, сургуулийн нэгдсэн төлөвлөгөөг дотор нь задлаад зуд, хаврын салхи шуургатай уялдуулж төлөвлөгөө хийгдэж байна".

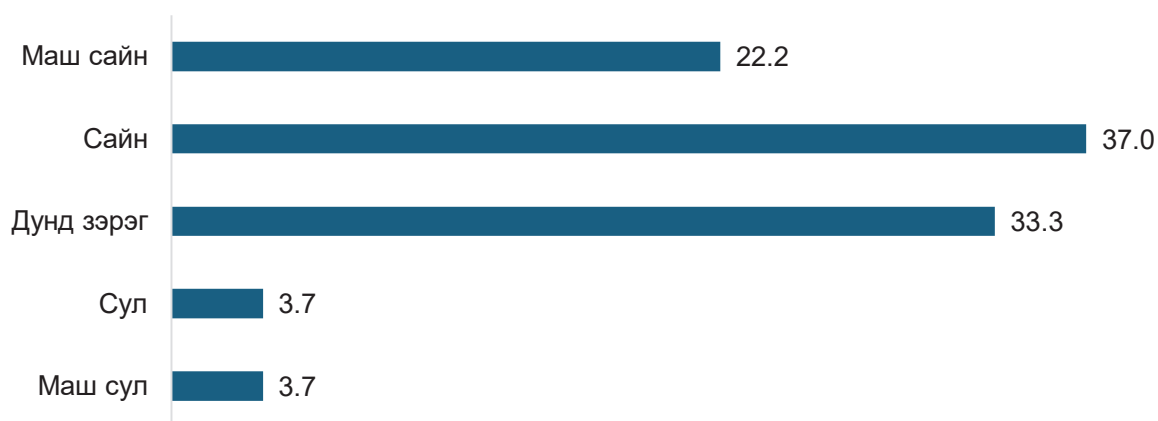
Сургуулийн захиралтай хийсэн ярилцлагаас

Хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд эмч, эмнэлгийн байгууллагын үүргийг тусгасан байдал, түүний хэрэгжилт ямар байдаг талаар сургалтын менежерүүдээс тодруулахад 52.0 хувь нь "дунд зэрэг" гэж үнэлсэн байна.

Онцгой нөхцөл байдал/зудын үед хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд багш нар хоорондоо хамтарч ажиллах, харилцан туршлага солилцох талаар маш сайн тусгадаг гэж асуулгад оролцогч сургалтын менежерүүд хариулсан байна. Харин багш, эцэг эх, хүүхэд хоорондын 3 талын хамтын ажиллагаа муу байдаг тул энэ талын хамтын ажиллагааны төлөвлөлт, хэрэгжилтийг сайжруулахад анхаарах нь зүйтэй байна гэж сургалтын менежерүүдийн 62.0 хувь нь хариулсан.

Онцгой нөхцөл байдал/зудын үед хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд сургуулийн сэтгэл зүйч, нийгмийн ажилтны үүргийг тодорхой хэмжээгээр тусгасан байна.

Зураг 2. Хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд сэтгэл зүйч, нийгмийн ажилтны оролцоо, хувиар

Онцгой нөхцөл байдал/зудын үед цахим хичээлийн төлөвлөлтийг хэрхэн хийдэг талаар багш нараас тодруулахад, хичээлдээ ирэх боломжгүй болсон сурагчдад сургалтын агуулгыг тасралтгүй хүргэх талаар хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг тухайн үедээ боловсруулан мөрддөг гэж 75.0 хувь нь хариулсан. Энэхүү хариулт нь аймгийн хувьд статистик ач холбогдлын түвшинд ялгаатай байна ($p < 0.01$).

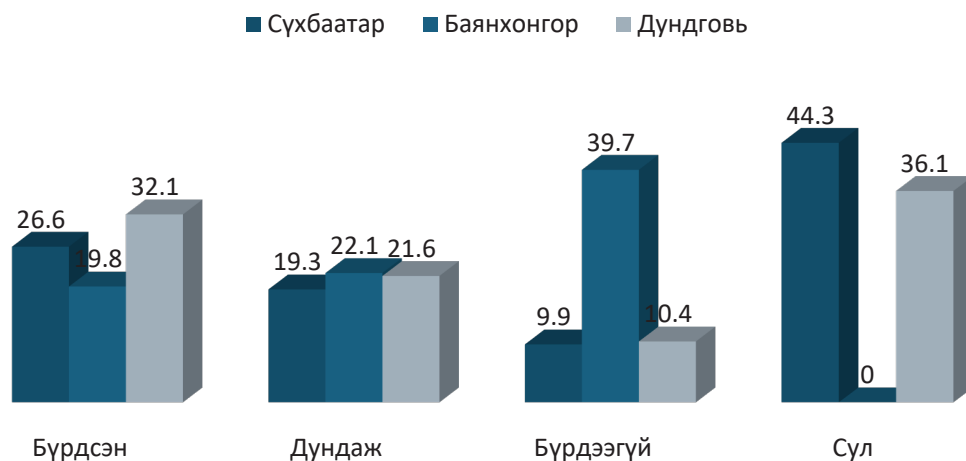
Зураг 3. Цахим болон зайн сургалтын төлөвлөгөө тухайн үедээ боловсруулдаг гэж үзсэн багш нарын хариулт, хувиар (аймаг түс бүрээр)

Хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд танхимын болон цахим сургалтын хосолмол арга зүйг ерөнхий болон тодорхой тусгадаг гэж сургалтын менежерүүдийн 66.0 хувь нь үзсэн. Энэхүү хосолмол арга зүй нь бодитоор хэрэгжих боломжтой гэж сургалтын менежерүүдийн 30.0 хувь нь, техник хангамж дутагдалтай гэж 41.0 хувь нь, багш нар сургалтад бүрэн ашигладаггүй гэж 30.0 хувь нь үзсэн байна.

Танхимын болон цахим сургалтын хосолмол арга зүйн талаар багш нараас тодруулахад, цахим болон зайн сургалтыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх боломж сул бүрдсэн гэж 41.0 хувь нь үзсэн бол бүрдэж чадсан гэж 26.0 хувь нь дүгнэсэн байна. Иймд цаашид онцгой нөхцөл байдал үүсэхэд хичээл, сургалтын бэлэн байдлыг хангахын тулд техник тоног төхөөрөмж, цахим орчны бүрдэлтийг сайжруулахад анхаарах шаардлагатай байна. Багш нарын тухайн хариулт нь аймгийн хувьд статистик ач холбогдлын түвшинд ялгаатай байна ($p < 0.01$).

Зураг 4. Цахим болон зайн сургалтын явуулах боломж, багш нарын хариулт, хувиар (аймаг тус бүрээр)

Зураг 4-өөс харахад, Баянхонгор аймгийн багш нарын 39.7 хувь нь цахим болон зайн сургалтыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх боломж бүрдээгүй гэж үзсэн бол 20.0 хувь нь бүрдсэн гэж үзсэн байна. Харин Сүхбаатар аймгийн багш нарын 44.3 хувь нь сул бүрдсэн гэж үзсэн бол 32.1 хувь нь бүрдсэн гэж үзжээ.

Сургалтын менежерүүдийн хариултаас харахад хичээл, сургалт үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд боловсролын ялгаатай хэрэгцээт болон нийгмийн эмзэг бүлгийн сурагчдыг тэгш хамруулах талаар тусгаж хэрэгжүүлсэн гэж 37.0 хувь нь, туссан хэдий ч арга зүйг нь сайжруулах шаардлагатай болохыг 41.0 хувь нь үзсэн байна. Судалгаанд хамрагдсан багш нарын 67.2 хувь нь ангид нь боловсролын тусгай хэрэгцээтэй болон эмзэг бүлгийн хүүхдүүд суралцдаг гэж хариулсан байна. Эдгээр багш нарын 35.0 хувь тэгш хамруулах сургалтын арга зүйг тогтмол хэрэгжүүлдэг, 32.0 хувь нь хааяа хэрэгжүүлдэг гэсэн байна.

Үүнээс үзэхэд тухайн жилийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд онцгой нөхцөл байдлын үед ашиглаж болохуйц зайн болон цахим хосолмол сургалтын арга зүй болон боловсролын ялгаатай хэрэгцээтэй хүүхдүүдийг тэгш хамруулах сургалтын арга зүйг тодорхой тусгаж оруулах шаардлагатай байна. Мөн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд онцгой нөхцөл байдлын төрлөөс хамааруулан холбогдох байгууллагуудын оролцоог оновчтой тусгах, хамтран ажиллах, мэргэжил арга зүйн дэмжлэгийг сургуулиудад үзүүлэх хэрэгцээтэй байна.

1.2 Онцгой нөхцөл байдлын үед ЕБС-ийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг тасралтгүй хүргэхэд холбогдох байгууллагын хамтын оролцоо

Онцгой нөхцөл байдал/зудын үед ЕБС-иудад хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг хэвийн тасралтгүй явуулах төлөвлөгөө байдаг гэж сургалтын менежерүүдийн 87.1 хувь нь хариулжээ. Уг төлөвлөгөөг боловсруулахдаа орон нутгийн Боловсрол, Шинжлэх ухааны газартай хамтардаг байна. Харин судалгаанд хамрагдсан 4 сургууль тутмын нэг нь орон нутгийн онцгой байдлын газартай (ОБГ) хамтран ажилладаг байдал харагдлаа.

**Зураг 5. Төлөвлөгөө боловсруулах үеийн хамтрагч талууд, хувиар
(сургалтын менежерүүдийн хариулт)**

Орон нутгийн зүгээс сургуулиудад үзүүлдэг дэмжлэг, туслалцааны талаар Засаг дарга нараас тодруулахад “Сургууль хамгийн олон хүнтэй байгууллага учир ямар ч тохиолдолд хамтран ажиллаж дэмжиж ажилладаг. Зарим тохиолдолд материаллаг зүйл дээр санхүүгийн дэмжлэг үзүүлдэг” гэсэн хариулт голлож байлаа.

Онцгой нөхцөл байдал/зудын үед сургуулиудад хичээл, сургалтын тасалдал харьцангуй бага байсан гэж засаг дарга нар ярьж байсан. Учир нь зуд нь сурагчдын амралтын үеэр таарсан ч эцэг эхчүүд хүүхдийнхээ хичээлийг тасалдуулахгүйн тулд өөрсдөө ямар нэгэн байдлаар сурагчдыг дотуур байранд нь авчирч өгч байсан. Цөөн тохиолдолд зудаас шалтгаалан зам даваа хаагдсан сургуульд ирэх боломжгүй байгаа малчин өрхийн сурагчдыг орон нутгийн унаагаар очиж авсан байна.

“Зам гаргасан учраас зудаас болж хичээлдээ ирж чадаагүй хүүхдүүд байгаагүй. Яагаад сургууль руугаа явсангүй вэ гэдэг асуудлыг багийн дарга нар бидэнд бас мэдэгддэг. Тэгээд бид нар эцэг эхтэй нь холбогдоод асуухад бензин шатахуун байсангүй тэгээд хүргэж чадсангүй гэх тохиолдлыг хэлж байсан. Баг сургууль хоёрын хооронд 20-50 км-ийн зайтай байгаа. Сумдын сургуульд багш дутагдалтай учраас эцэг эх аймаг руу явуулах сонирхолтой байдаг. Чадварлаг багшийг суманд ажиллуулахад төрөөс анхаарах хэрэгтэй”.

Засаг даргатай хийсэн ярилцлагаас

Онцгой нөхцөл байдал/зудын үед сургуулиудад аймаг, сумын ЗДТГ, ОБГ-тай хамтран дэмжлэг туслалцаа үзүүлдэг байна. Харин БШУГ-ын мэргэжилтнүүд нь хичээлдээ ирэх боломжгүй болсон сурагчдад хичээлийн агуулгыг нөхөх талаар сургалтын менежер, багш нарт зөвлөн тусалдаг бол орон нутгийн эмч, эмнэлгийн байгууллага нь шаардлагатай тохиолдолд эмнэлгийн тусламж үзүүлдэг байна.

Нийгмийн ажилтны ярилцлагаас харахад, нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйчид хамтран доорх ажлуудыг хийсэн дүр зураг харагдлаа. Үүнд:

- Сурагчдыг сэтгэл санааны хувьд дэмжих, зөвлөх
- Хүүхэд хамгааллын төлөвлөгөө гаргаж ажиллах
- Зудын нөхцөлд байгаа сурагчдын талаарх мэдээллийг цуглуулах
- Зудын нөхцөлд байгаа сурагчдад хэвлэмэл хичээлийн хэрэглэгдэхүүн хүргэж өгөх.

Нийгмийн ажилтнууд багш нартай хамтрах байдлаар хүүхдүүдийн мэдээ гаргаж байсан. Хүүхдүүд интернэт орчинд байгаа бол багштайгаа холбоо бариад байсан, тэд нарыг хаана хэдэн км цаана байна яаж байна гээд аль болох холбоо барих гэж хичээсэн. Бүүр холбоогүй хүүхдүүдийг бол онцгойтой хамтраад тараах материал өгөх замаар шийдэх гэж хичээж байсан. Эндээс унаа явж таарвал хэвлэмэл хичээл хүргүүлж байсан. Бага ангийн хүүхдүүдийн хувьд цаасан материал өгч явуулж байсан даа. Сүүлд 4 хүүхэд үлдээд улирлын амралтын дараа ирсэн. Сэтгэл зүйчтэйгээ хамтраад хичээл яаж таслуулахгүй байх талаас нь, зам нь онгойсон уу гэх зэргээр мэдээлэл авч ажилласан.

Сумын нийгмийн ажилтны ярилцлагаас

Сэтгэл зүйчтэй сургуулийн тухайд, зудын үед гэртээ байсан сурагчдад сэтгэл зүйн зөвлөгөө, дэмжлэг өгөх талаар төлөвлөдөг ч хэрэгжүүлэх боломжгүй байсан талаар дурдсан байна. Харин сургуульдаа ирсэн сурагчидтай уулзаж сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгсөн байна. Мөн сэтгэл зүйчид гэртээ байсан сурагчдаас “дэлгэцийн хамааралтай болсон эсэх” талаарх судалгааг авч судалгааны үр дүнд тулгуурлан анги удирдсан багш болон сурагч, эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчдэд зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлж хамтран ажилласан байна.

Харин эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид багш нартай хэрхэн хамтарч ажиллаж байсан талаар тэднээс тодруулахад хичээлдээ явах боломжгүй үед нь багш нартай утсаар холбогдон дасгал даалгавар авсан нь нийтлэг байна. Чөлөө авсан, хичээлээ тасалсан сурагч, эцэг эхтэй багш нарын 56.8 хувь нь утсаар мэдээлэл өгөх байдлаар харилцаж байсан бол сумын/багийн дарга нараар дамжуулан харилцаж байсан гэж 36.5 хувь нь хариулсан байна.

Даалгавар аваад очсон байсан ч давтуулах зав байгаагүй. Энэ жил өвөлжилтийн байдал их хүнд байсан. Бид малтайгаа ноцолдож байгаад л өдөр өнгөрнө. Бараг хүүхэд ч гэртээ орох завгүй байсан. Хичээл номыг хийлгэх ямар ч боломж байгаагүй.

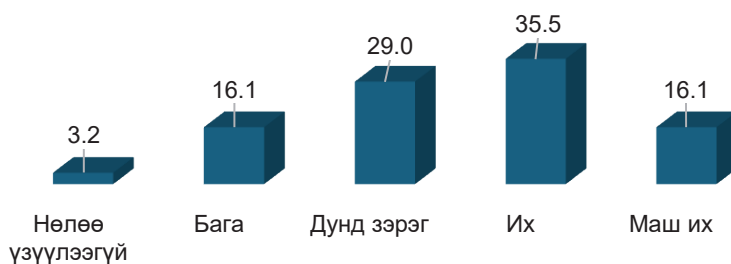
Эцэг эх, асран хамгаалагчтай хийсэн ярилцлагаас

Чөлөө авсан эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид сурагчдын хичээлийг давтуулах нөхөх тал дээр хэрхэн ажилласан талаар тодруулахад “хичээл давтуулах зав муу, боломж байгаагүй, даалгавраа хийгээрэй, хичээлээ нөхөөрэй, давтлага аваарай гэх мэтээр сануулдаг” гэсэн хариултыг ихэнх нь өгсөн байна.

1.3 Онцгой нөхцөл байдал/зүд сурагчдын хичээл сургалтад нөлөөлсөн байдал

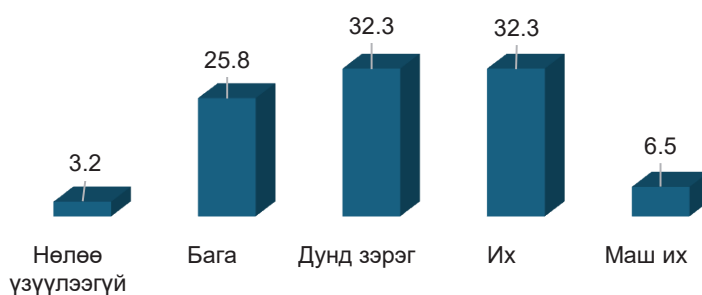
2023-2024 оны зудын нөхцөл байдал нь хичээл сургалтад хэрхэн нөлөөлсөн талаар сургалтын менежер, багш нараас тодруулсан ба зудын нөхцөл байдал нь хичээл сургалтад сөргөөр нөлөөлсөн дүр зураг менежерүүдийн асуулгад хариулсан байдлаас харагдаж байна.

Зураг 6. Зудын нөхцөл байдал хичээл сургалтад нөлөөлсөн байдал, хувиар (менежерүүдийн хариулт)

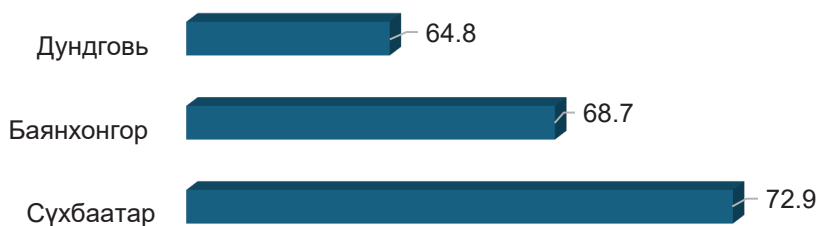
Дээрх зургаас харахад, асуулгад оролцогчдын 36.0 хувь нь их, 16.0 хувь нь маш ихээр нөлөөлсөн гэж хариулжээ. Үүнийг багш нараас тодруулахад, 32.3 хувь нь их, 6.5 хувь нь маш ихээр нөлөөлснийг онцолсон байна.

Зураг 7. Зудын нөхцөл байдал нь хичээл сургалтад нөлөөлсөн байдал, хувиар (багш нарын хариулт)

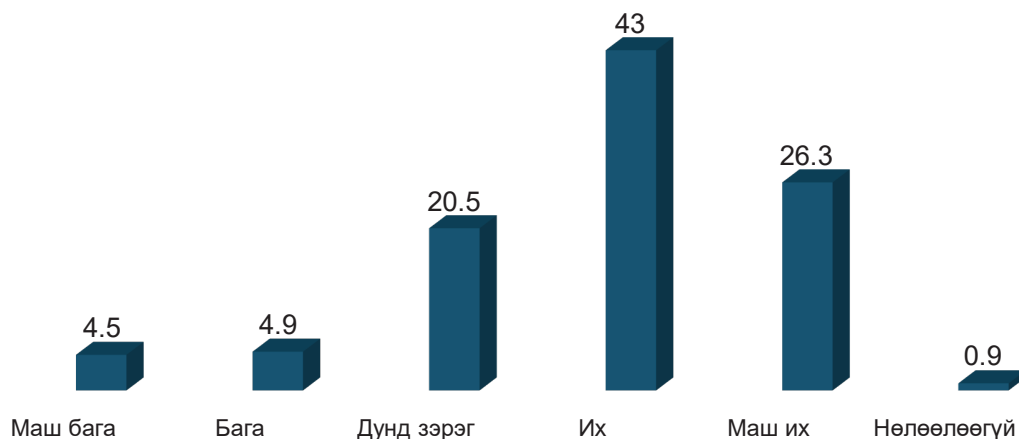
Зураг 7-оос харахад сургалтын менежер болон багш нарын хариулт ялгаатай байна. Сургалтын менежерүүд багш нартай харьцуулахад илүү ихээр нөлөөлсөн гэж үзсэн нь сургуулийн нийт сурагчдын хувьд нөлөөллийг хэлж байгаа бол багш нар зөвхөн ангийн хүрээнд сөрөг нөлөөллийг харж байгаатай холбоотой байж болох юм.

Зураг 8. Зудын нөхцөл байдлын сургалтад сөргөөр нөлөөлсөн байдал аймгаар, хувиар (багш нарын хариулт)

Сургалтад зудын нөхцөл байдал хэр нөлөөлсөн талаар багш нараас тодруулж асуухад Сүхбаатар аймгийн багш нарын 72.9 хувь нь маш их нөлөөлсөн гэсэн бол Дундговь аймгийн багш нарын 64.8 хувь нь сөргөөр нөлөөлсөн гэж хариулжээ.

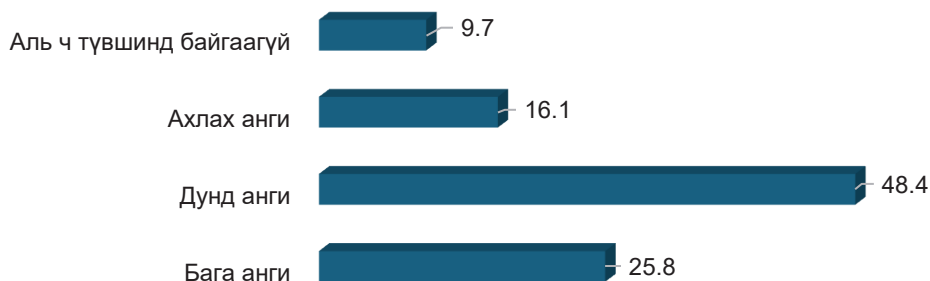
Зураг 9. Зудын нөхцөл байдлаас хамаарсан хичээл таслалт, хувиар (багш нарын хариулт)

Дээрх зургаас харахад зудын нөхцөл байдлаас хамаарсан сурагчдын хичээл таслалт их байсан гэж асуулгад оролцсон 3 багш тутмын 2 нь хариулсан нь онцгой нөхцөл байдал, ялангуяа зуд нь сурагчдын хичээлийн ирцэд сөргөөр нөлөөлсөн гэдэг нь илэрхий байна. Зудын нөхцөл байдлын улмаас сурагчдын хичээл таслалт 0.7 нэгжээр нэмэгдэж байсан нь регрессийн шинжилгээгээр харагдсан.

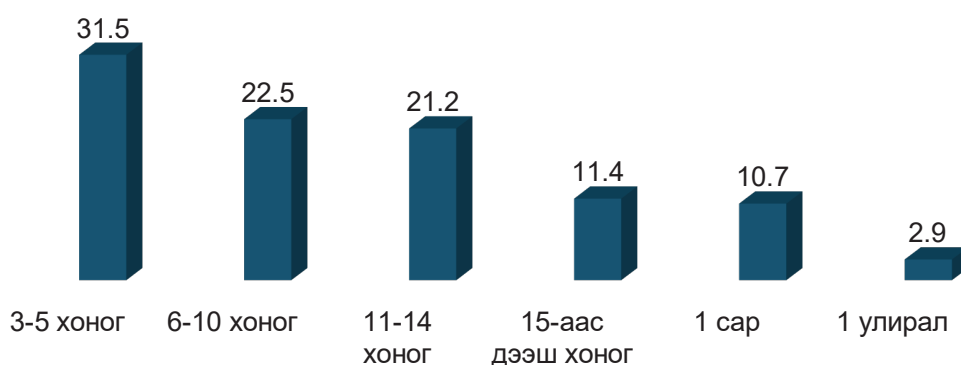
Хэрэв хичээлийн таслалт байсан бол аль ангийн ирц хамгийн ихээр буурсныг тодруулахад ойролцоогоор 2 менежер тутмын нэг нь дунд ангийн хүүхдүүд гэж хариулсан байна. Мөн бага ангид таслалт байсныг 4 менежер тутмын нэг нь онцолсон байна.

Зураг 10. Хичээлийн таслалт ангиар, хувиар (менежерийн хариулт)

Харин сурагчид ойролцоогоор хэд хоног хичээлдээ ирэхгүй байсныг багш нараас тодруулахад 3-5 хоног гэж 32.0 хувь нь хариулсан бол 6-14 хоног гэж 44.0 хувь нь хариулжээ.

Зураг 11. Сурагчдын хичээлд ирээгүй хоног, хувиар (багш нарын хариулт)

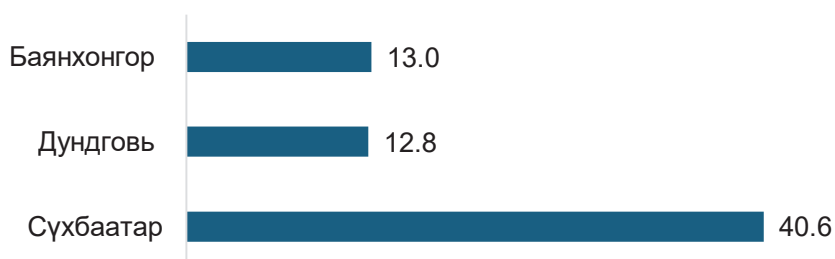
Сурагчдын ярилцлагаас ч ийм дүр зураг харагдсан буюу хичээлдээ дунджаар 7-14 хоног ирж чадаагүйгээ сурагчид дурдсан байна.

*Би 7 хоног хичээлээ ирж чадаагүй, цаснаас болж зам хаагдсан.
Би бас бараг 14 хоног болчихсон, хичээлдээ ирж чадаагүй.*

Сумын сургуулийн бага ангийн сурагчидтай хийсэн ярилцлагаас

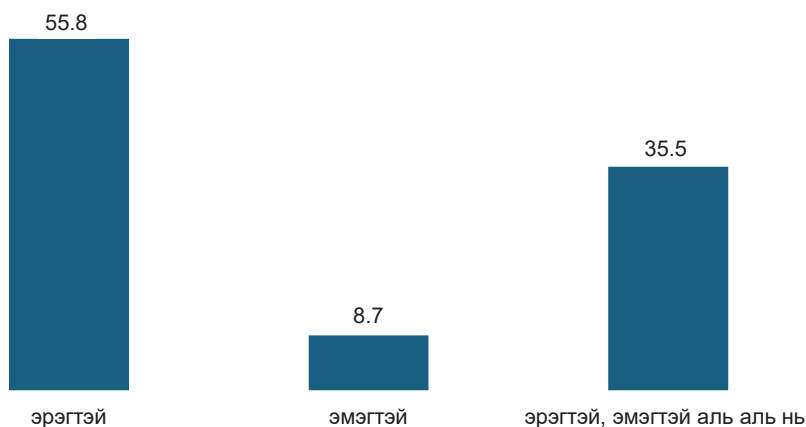
Сурагчдын хичээлдээ ирээгүй хугацаа нь аймгийн хувьд статистик ач холбогдлын түвшинд ялгаатай байна ($p < 0.001$). Тухайлбал, Сүхбаатар аймгийн сурагчид харьцангуй олон хоног хичээлд ирээгүй буюу 14-өөс дээш хоног хичээлдээ ирээгүй сурагчдын тоо олон гэж судалгаанд хамрагдсан багш нарын 40.6 хувь нь хариулжээ.

Зураг 12. 14 хоногоос дээш хугацаагаар сурагчдын хичээлдээ ирээгүй байдал, хувиар (багш нарын хариулт, аймаг тус бүрээр)

Хичээлдээ ирэхгүй байсан сурагчдын хүйсийг багш нар болон нийгмийн ажилтнаас тодруулахад, эрэгтэй хүүхдүүд хичээлдээ ирэхгүй байх нь давамгайл байжээ.

Зураг 13. Хичээлд ирээгүй сурагчдын хүйсийн харьцаа, хувиар

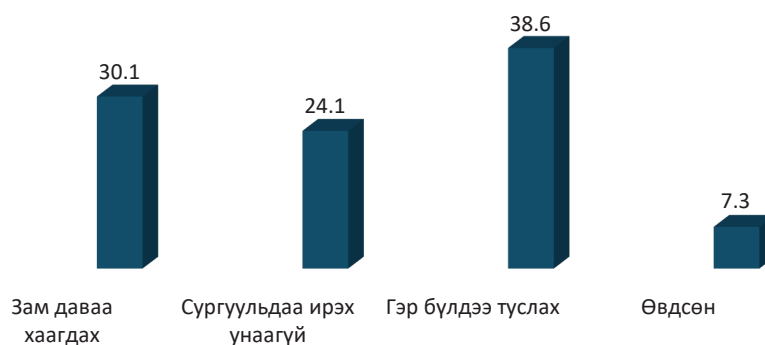

*Малчин айлын эрэгтэй хүүхдүүд хичээлдээ ирэхгүй байсан нь илүү анзаарагдсан.
Чөлөө авч байгаа хүүхдүүд ч гэсэн малчин айлын эрэгтэй хүүхдүүд байх нь их.*

Сумын сургуулийн нийгмийн ажилтны ярилцлагаас

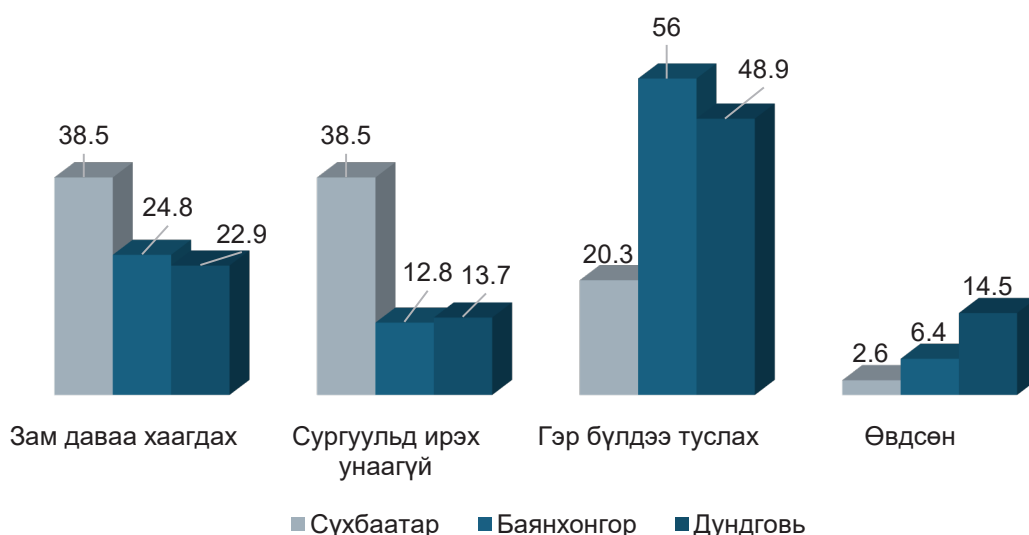
Судалгаанд хамрагдсан багш нарын хариултаас харахад, сурагчид зам даваа хаагдсаны улмаас эсвэл гэр бүлдээ туслах хүнгүйгээс шалтгаалаад хичээлдээ ирэхгүй байжээ.

Зураг 14. Хичээлдээ ирээгүй шалтгаан, хувиар (багш нарын хариулт)

Багш нарын дээрх хариулт нь аймгийн хувьд статистик ач холбогдлын түвшинд ялгаатай байна ($p < 0.01$).

Зураг 15. Сурагчдын хичээлдээ ирээгүй шалтгаан, хувиар (багш нарын хариулт, аймаг түс бүрээр)

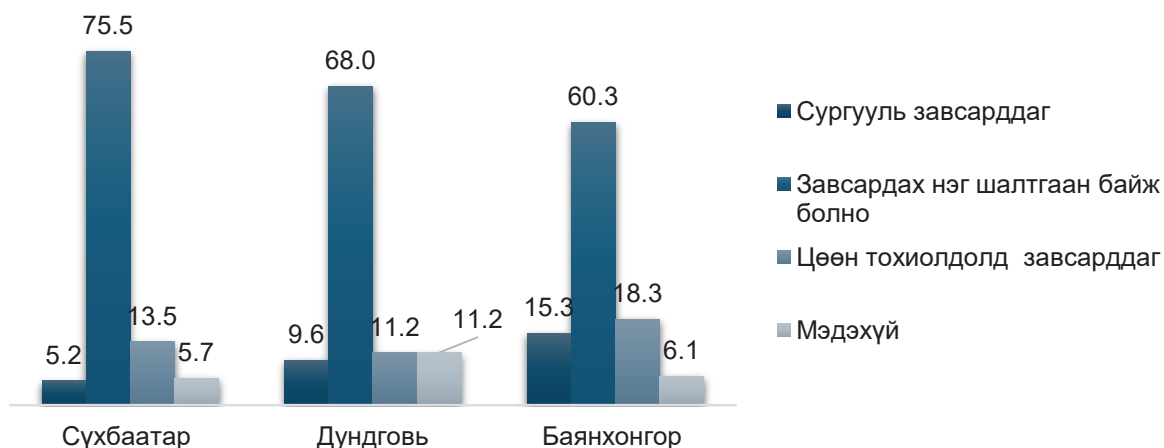
Дээрх зургаас харахад, Сүхбаатар аймгийн 77.0 хувьд зам даваа хаагдах, сургуульдаа явах унаагүйн улмаас сурагчид хичээлдээ ирэх боломжгүй байсан бол Баянхонгор аймгийн 56.0 хувь, Дундговь аймгийн 48.9 хувьд гэр бүлдээ туслах хүнгүйгээс хичээлдээ ирээгүй нь илүү байсан байна.

Тодорхой хугацаагаар хичээлдээ ирээгүй сурагчдаас сургууль завсардах тохиолдол байдаг эсэхийг тодруулахад завсардах нэг шалтгаан байж болохыг багш нарын 69.0 хувь нь, цөөн тохиолдолд завсардах шалтгаан болдог гэж 14.0 хувь нь хариулжээ.

Эцэг, эхчүүдтэй хийсэн ярилцлагаас харахад, сумын төвд байдаг айлуудын хувьд цаг агаарын аюулт үзэгдэл, зуд зэргээс шалтгаалан хүүхдийнхээ хичээлийг таслуулсан тохиолдол байхгүй гэсэн ч зарим нэг шалтгаанаар 1-2 өдрийн чөлөө авсан гэж хариулжээ. Харин сумын төвөөс хол байдаг айлуудын хувьд цас их орсон, зам боогдсон зэрэг шалтгааны улмаас хичээлдээ очих боломжгүй болсон тул хичээлийг нь тасалдуулсан, чөлөө авсан гэдгээ тайлбарлан, энэ тохиолдолд анги удирдсан багш, зарим үед сургуулийн захирал, нийгмийн ажилтантай холбогдсон гэсэн байна.

Сургуулийн зүгээс онцгой нөхцөл байдлын үед хичээл сургалтаас завсардах эрсдэлтэй сурагчдын судалгаа хийж, хариу арга хэмжээ авах нь сурагчдын хичээлийн агуулгаас хоцрох, сургууль завсардах эрсдэлийг бууруулахад ач холбогдолтой юм.

Зураг 16. Хичээлд ирээгүй сурагчдын сургууль завсардах магадлал, хувиар (багш нарын хариулт, аймаг тус бүрээр)

Зудаас шалтгаалан сургуулиас завсардах магадлалтай сурагч байдаг эсэх талаар нийгмийн ажилтнаас тодруулахад завсардах магадлалтай сурагчдын судалгааг тухайн үед нь хийдэг. Сурагчдын тухайд сургуулиас завсардахад нөлөөлөх эрсдэл бүхий хүчин зүйл нь 1) ар гэрийн хүн бүл муутай байх, энэ тохиолдолд ихэвчлэн дунд ангийн хүүхдүүд сургуулиа орхих, завсардах магадлалтай байдаг мөн 2) хөгжлийн бэрхшээлтэй байдал, 3) эцэг, эх нь ажлын байрны олдцоос хамаараад өөр аймаг, сум руу шилжсэнээс болоод хүүхдүүд дунд нь завсардах тохиолдол байдаг талаар дурдаж байсан. Олон биш ч гэсэн гэр бүлийн хараа хяналтгүй байдал, гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй нөхцөлд амьдардаг хүүхдүүд сургуулиас завсардах эрсдэлд ордог байна. Сүхбаатар аймагт хүүхдүүд хурдны морь унах нэрийдлээр хичээл таслах нь нэг эрсдэлт хүчин зүйл болдгийг судалгаанд хамрагдсан нийгмийн ажилтнууд дурджээ.

Сургууль завсардах үзэгдлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авахдаа анги удирдсан багшаас гадна орон нутгийн хүүхэд хамгааллын хамтарсан баг, багийн засаг дарга нартай хамтран ажилладаг дүр зураг харагдлаа.

1.4 Онцгой нөхцөл байдал/зудын үеийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны хэрэгжилт

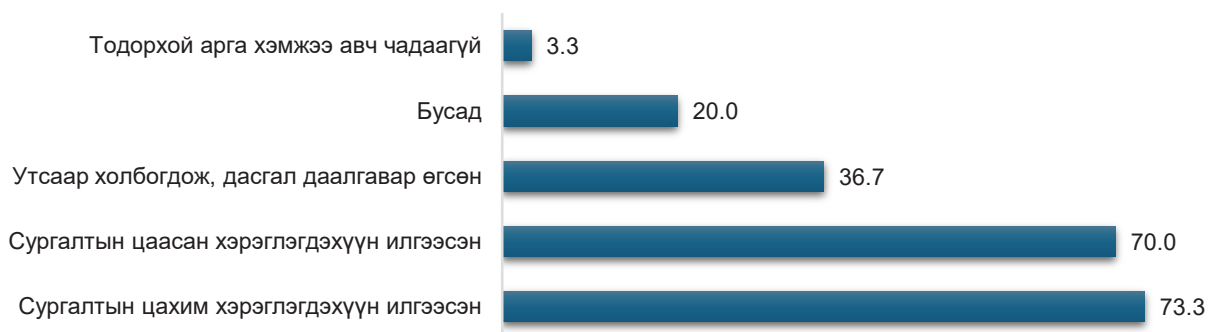
Зудын нөхцөл байдал үүссэн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны тасралтгүй байдлыг хангах дээр багш нарын 25.9 хувь нь суралцагчдыг төлөвлөлтийн дагуу бүрэн хичээлд хамруулсан гэсэн бол 56.0 хувь нь заримыг нь оролцуулж чадсан гэж хариулжээ.

Зураг 17. Зудын нөхцөл байдлын үед сурагчдыг хичээлд бүрэн оролцуулсан байдал, хувиар (багш нарын хариулт)

Хичээл сургуульдаа ирж чадаагүй сурагчдад багш нар сургалтын цаасан болон цахим хэрэглэгдэхүүн илгээж хичээлийн агуулгаас хоцруулахгүй байх арга хэмжээг авчээ.

Зураг 18. Онцгой нөхцөл байдлын үед багш нарын хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа, хувиар (багш нарын хариулт)

Сургалтын цаасан хэрэглэгдэхүүний хувьд, дасгал ажлын дэвтрийг хэвлэж өгөх болон цөөнгүй багш нар ном сурах бичгээс даалгавар өгч байсан байна.

Мөн хичээлдээ ирэх боломжгүй сурагчдад хичээлээ нөхөх талаар зөвлөгөөг багш нарын 22.3 хувь нь өдөр бүр өгч байсан гэсэн байхад 33.3 хувь нь 1-2 хоног тутамд өгч байсан гэж хариулжээ. Харин 35 хувь нь зөвхөн 1-2 удаа л зөвлөгөө дэмжлэг өгсөн гэж хариулсан байна.

Зураг 19. Хичээлдээ ирэх боломжгүй сурагчдад хичээлээ нөхөх талаар зөвлөгөө өгсөн байдал, хувиар (багш нарын хариулт)

Харин сурагчидтай хийсэн ярилцлагаас харахад, багш нь цахимаар, утсаар холбогдож дасгал даалгавар өгсөн хэдий ч сүлжээгүй байсан, хичээл давтах завгүй байсан, хичээл хийх боломж орчин нөхцөл байхгүй байснаас хичээлийг хийж чадаагүйгээ хэлжээ. Эцэг эхчүүд ч мөн адил хүүхдүүд нь хичээл хийх зав боломжгүй байсныг ярилцлагад дурдсан байна. Ийм учраас зудын үед сурагчдын хичээлийн оролцоо хангалтгүй байжээ гэсэн дүр зураг харагдаж байна.

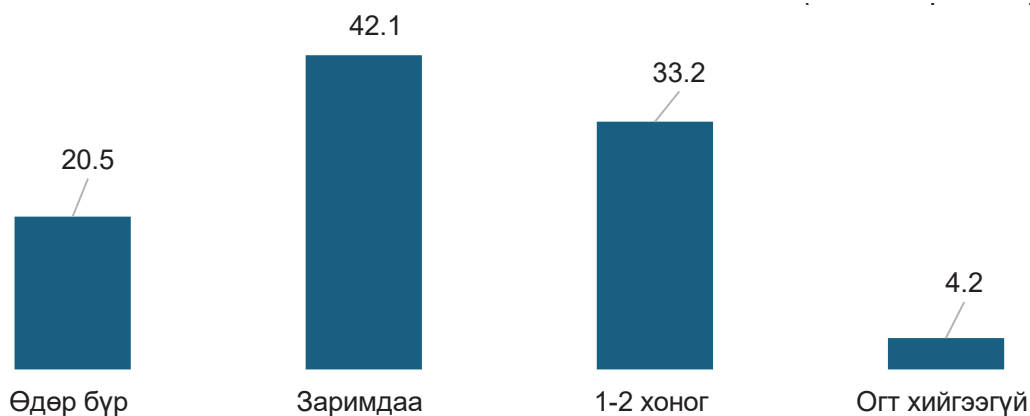
Багш нарын хувьд цахимаар болон утсаар холбогдож дасгал даалгавар өгөх эсвэл цаасан хэвлэмэл хэрэглэгдэхүүн илгээснээр суралцагчдыг хичээл, сургалтын үйл ажиллагаанд тодорхой хэмжээгээр оролцуулсан гэж үзсэнээс дээрх үр дүн харагдаж байж болох талтай

Манайх хичээлийн хоцрогдолтой хүүхдүүдээ ялгаж аваад сургууль дээр мөн дотуур байрны хүүхдүүдэд багш нар очиж цагаар давтлага өгсөн. Бүр ирж чадахгүй байсан 3 сурагчдаа эндээс материал бэлдэж ойр хавийнх нь айл руу явуулсан. Тамгын газраас багшийн үндсэн ажлыг хийлгэхгүй зарах гээд байдаг. Гэхдээ аль болох давтлага өгүүлэхийг боддог. Гэхдээ л энэ асуудал сайн шийдэгдэхгүй байна.

Сургуулийн нийгмийн ажилтантай хийсэн ярилцлагаас

Боловсролын тэгш хүртээмжтэй, чанартай байдлыг хангах зорилгоор сурагчдыг хичээлдээ ирсний нь дараа нэмэлт давтлага өгөх, дотуур байранд нь давтлага өгөх гэх мэтээр хичээлийн агуулгын хоцрогдлыг нөхөх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн байдал зарим сургуулийн хувьд ажиглагдсан.

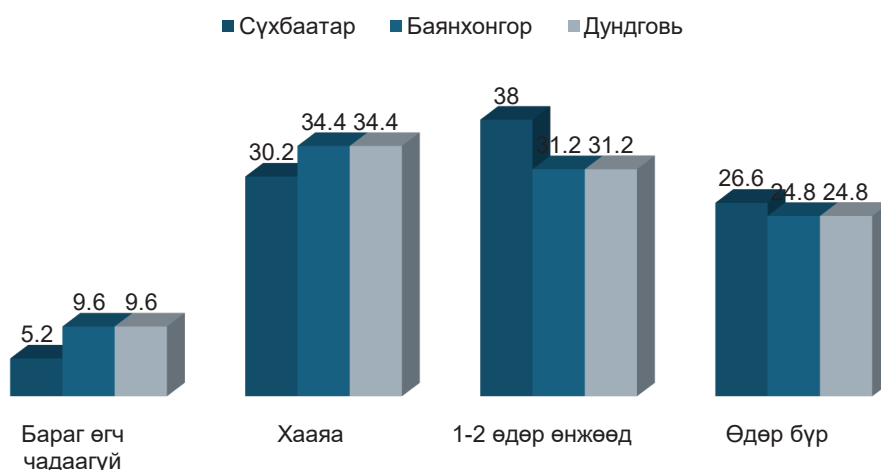
Зураг 20. Сурагчдад нэмэлт давтлага өгсөн байдал, хувиар (багш нарын хариулт)

Багш нарын хувьд сурагчдыг тодорхой хугацааны дараа хичээлдээ ирэхэд, хичээлээс гадуур нэмэлт цагаар давтлага өгч ажиллахдаа тогтмол биш гэж 42.1 хувь нь хариулсан бол 1-2 хоног зарцуулсан гэж 33.2 хувь нь, өдөр бүр гэж 20.5 хувь нь тус тус хариулжээ.

Эндээс харахад, хичээлийн хоцрогдлыг арилгах тал дээр нэмэлт давтлага өгөх арга хэмжээг сургууль, багшийн зүгээс тодорхой хэмжээнд хэрэгжүүлсэн боловч төдийлөн үр дүнтэй байсан гэж дүгнэх боломжгүй байна. Мөн хичээлийн агуулгын хоцрогдолд орсон сурагчтай ажиллах нь багш нарын хувьд нэмэлт ачаалал болдог тал харагдсан. Багш нарын энэхүү хариулт нь аймгийн хувьд статистик ач холбогдлын түвшинд ялгаатай байна ($p < 0.001$).

Зураг 21. Сурагчдад нэмэлт давтлага өгч байсан давтамж, багш нарын хариулт, хувиар (аймаг тус бүрээр)

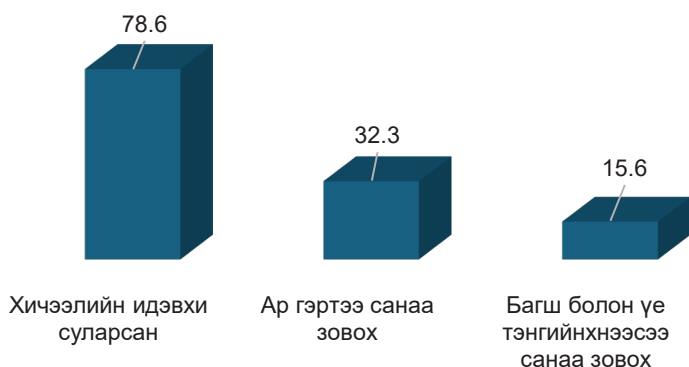
Дээрх зургаас харахад, Сүхбаатар аймгийн багш нар 1-2 өдөр өнжөөд өгөх нь нөгөө 2 аймгийн багш нараас харьцангуй илүү бол Баянхонгор, Дундговь аймгийн хувьд хааяа өгдөг гэсэн хариулт нь илүү байна.

Сургуулиудын хувьд, зудын үеийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны явц үр дүнгийн талаар сурагч, эцэг эх, асран хамгаалагчдаас судалгаа тогтмол авч хэвшээгүй байна. Энэ нь нэг талаас сургуулиуд онцгой нөхцөл байдлын үеийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны бэлэн байдалд дадаагүйтэй, нөгөө талаас гэнэтийн нөхцөл байдал нь нөлөөлсөн байх бүрэн боломжтой юм.

1.5 Онцгой нөхцөл байдал/зудын үеийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагаанд тулгамдаж буй асуудал

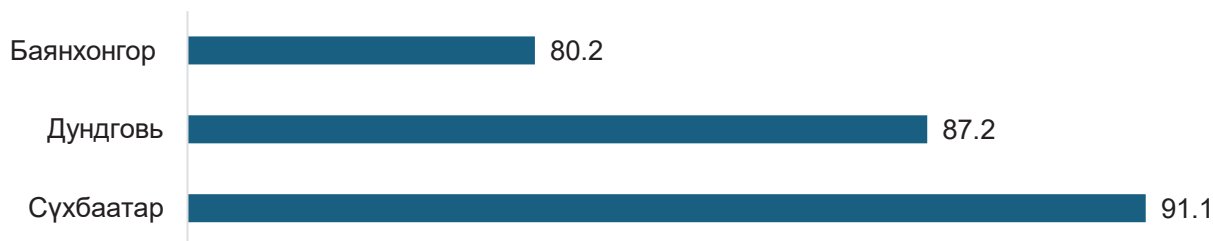
Судалгаанд хамрагдсан дунд, ахлах ангийн сурагчдаас суралцахууд гарч байгаа бэрхшээлүүдийн талаар ярилцлагаар тодруулахад, хичээлээ ойлгохгүй байх, өмнө нь үзсэн сэдэв агуулгаа мартах, хичээлээ нөхөх, гэртээ байх хугацаандаа хичээл хийх боломжгүй байдаг талаараа дурдсан.

Зураг 22. Зудын дараа хичээлдээ буцаж ирсэн сурагчдад тулгардаг бэрхшээл, хувиар (багш нарын хариулт)

Зудын үед олон хоног хичээлээ тасалсан, чөлөөтэй байсан малчин өрхийн сурагчид сургуульдаа буцаж ирэхдээ сургалтын агуулгаас хоцорсны улмаас хичээлээ ойлгохгүй байх, ингэснээр хичээлийн идэвх сулардаг гэж багш нарын 78.6 хувь нь хариулсан байна. Суралцахуйн бэрхшээлтэй холбоотой энэхүү асуултын тухайд багш нарын хариулт нь аймгийн хувьд ялгаатай байна ($p < 0.001$).

Зураг 23. Суралцахуйн бэрхшээлийн талаарх багш нарын хариулт, хувиар (аймаг тус бүрээр)

Дээрх зургаас харахад, Сүхбаатар аймгийн багш нарын 91.1 хувь нь сурагчдын хичээлийн идэвх сулрах, сургалтын агуулгаас хоцрох нь илүү гэдгийг онцолжээ.

Онцгой нөхцөл байдал/зудаас шалтгаалаад дотуур байрны хүүхдүүд ар гэртээ санаа зовох, эцэг эхээ санах зэргээс хамаараад хичээлийн идэвх сонирхолгүй болсныг дотуур байрны багш нар ярилцлагын үед онцолж байсан. Энэ үед нь эцэг, эхтэй нь утсаар яриулах, сэтгэл санааг нь засах гэх мэт арга хэмжээ авч байсан гэжээ. Мөн сургууль сэтгэл зүйчгүй тул нийгмийн ажилтантай уулзуулж зөвлөгөө өгүүлж байсан талаар дурдсан байна.

Хүүхдүүд хэдийгээр байрандаа ирээд сургуульдаа суух сонирхолтой ч аав минь одоо яаж байгаа бол, ээж минь одоо яаж байгаа бол, өглөө л гараад орой л орж ирдэг гэж ярин санаашран суух тохиолдол цөөнгүй байсан, заримдаа хичээлээ хийж байгаад юм бодоод суучихдаг. Энэ нь хичээлдээ анхаарах, даалгавар гүйцэд хийхэд нь саад учруулдаг.

Сумын сургуулийн дотуур байрны багшийн ярилцлагаас

Онцгой нөхцөл байдал/зудын үед тодорхой хугацаагаар хичээлдээ ирж чадаагүй бага, дунд ангийн эмэгтэй сурагчдын хувьд өөртөө итгэлгүй, стресст орсон байдал ажиглагдсан гэж сэтгэл зүйчид хариулсан байна.

Хүснэгт 2. Тулгамдаж буй асуудал (Оролцогчдын хариулт)

Тулгамдаж буй асуудал	
Багш	<ul style="list-style-type: none"> - эцэг, эх, асран хамгаалагчдын оролцоо, идэвхгүй байдал - ажлын ачаалалтай холбоотой стресс - техник хэрэглэгдэхүүний дутагдал - хичээлийн хэрэглэгдэхүүний дутагдал - сурагчид хичээлдээ идэвхгүй байх
Нийгмийн ажилтан	<ul style="list-style-type: none"> - сүлжээгүй болох, сурагчидтай холбогдож чадахгүй байх⁶ - хүүхдүүдийн сэтгэл санаа тогтворгүй болох - зудын үед дотуур байранд биш гадуур айлд байдаг сурагчдын хувьд үүсдэг нэг том бэрхшээл нь тухайн айл нь хөдөө мал руугаа явах болсноор асран хамгаалагчгүй болж хараа хяналт сулрах нь эрсдэлт нөхцөл болдог
Сэтгэл зүйч	<ul style="list-style-type: none"> - мэргэжлийн байгууллагын зөвлөгөө, чиглүүлэг хангалтгүй - анги удирдсан багш болон судлагдахууны багш нарын хоорондын хамтын ажиллагаа хангалтгүй байх - суралцагчдын хичээлийн идэвх, хандлага нь сул байх
Сурагч	<ul style="list-style-type: none"> - хичээлээ ойлгохгүй байх - хичээлээ нөхөж чадахгүй гүйцэхгүй болох - сэтгэл санаа тогтворгүй болох - багшаасаа айж эмээх - багш нарын дэмжлэг туслалцаа сул байх⁷
Дотуур байрны багш	<ul style="list-style-type: none"> - эцэг эхчүүд хүүхдээ сургууль руу нь замын хүнд дайх, хайхрамжгүй хандах - хичээлийн агуулгыг нөхөх үед бусад судлагдахууны багш нартай хамтарч ажиллах, үл ойлголцол үүсэх - хүүхдүүдэд сэтгэл зүйн зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлж чадахгүй байх

Цаашид зудын нөхцөл байдлын үед хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг сайжруулах тал дээр ямар санал байгааг засаг дарга, сургуулийн захирал болон нийгмийн ажилтан, эцэг эхчүүдээс тодруулахад дараах саналуудыг хэлсэн байна. Үүнд:

Засаг дарга нарын хувьд:

- Орон нутгийн онцлогт тохируулан малчдын хүүхдийн сурагчдын амралтын хуваарийг өөрчлөх (*хавар 3-4-р сард урт амардаг байх*)
- 3-р улирлын амралтыг орон нутаг өөрсдөө зохицуулдаг байх
- Орон нутагт хамран сургах тойрог үялдахгүй байгаа тул хамран сургах тойрог заахгүй байх
- Суманд сүлжээ муу байдаг болохоор гэнэтийн аюулын үед сургуульдаа ирж чадаагүй хүүхдүүд цахим орчинд хичээллэх боломжийг бүрдүүлэх

⁶ Энэ нь зудын нөхцөл хүндэрсэн Сүхбаатар аймагт илүү тохиолдсон байна.

⁷ Ялангуяа ийм бэрхшээлийг дунд, ахлах ангийн сурагчид дурджээ

Сургуулийн захирлуудын хувьд:

- Сургуулийн орчин нөхцөлийг (халаалт, сантехник гэх мэт) сайжруулах
- Хичээлд зохицуулалт хийх эрх мэдлийг шилжүүлэх
- Гамшгийн эрсдэлийн сантай болох
- Намрын улиралд хүнсээ (мах, ногоо гэх мэт) нөөцөлдөг болох
- Харилцаа холбоог сайжруулах
- Нөхцөл байдалд уялдаатай ажлын төлөвлөгөөтэй байх
- Эцэг эхийн сэтгэл зүйг бэлтгэх *(бага насны хүүхдийг далимдуулж авч явахгүй байх, хичээл таслуулахгүй, сурлагын хоцрогдолд оруулахгүй байх)*

Нийгмийн ажилтнуудын хувьд:

- ОБГ-тай хамтын ажиллагаатай ажиллах, сайжруулах
- Сургууль бүрд сэтгэл зүйч ажиллуулах *(ингэснээр зудын нөхцөл байдалд ороод ирсэн сурагчид, ар гэртээ санаа зовох, хичээлийн хоцрогдлоос шалтгаалан санаа зовох, стресс түгшүүртэй үед нь сэтгэл зүйн дэмжлэг үйлчилгээг үзүүлэх нь чухал юм.)*
- Сургуулиас гадуурх үйл ажиллагааг сайжруулах, сурагчдын оролцоог нэмэгдүүлэх *(Ингэснээр хүүхэд сургуульдаа дуртай байх нэг нөхцөл болж өгнө).*
- Малчдын хүүхдүүдийн өвлийн урт хугацааны амралтыг өвөлжилт, хаваржилтын нөхцөл байдлаас хамааран орон нутаг зохицуулалт хийх боломжийг бүрдүүлэх
- Зуд гамшгийн нөхцөл байдал хүндэрсэн үед гэртээ харж хандах хүнгүй үлдсэн сурагчдыг тодорхой хугацаанд дотуур байранд суулгах

Эцэг эхчүүдийн хувьд:

- Тодорхой бэрхшээл байхгүй гэж ярилцлагад хамрагдсан эцэг эх нийтлэг хариулсан ба шаардлагатай дэмжлэгийн талаар тодруулахад, орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага сургуультай хамтран хүүхдийн хичээл сургалтыг тасалдуулахгүй тал дээр нэгдсэн арга хэмжээ авахыг нийтлэг хэлсэн. Жишээлбэл, зам давааны цас арилгаж зам гаргах, хүүхдийг нь нэгдсэн унаагаар сургуульд хүргэж өгөх гэх мэт. Мөн урт хугацааны улирын амралтыг зудын үеийн нөхцөл байдал үүсэх, хавар цагийн ид ажлын үеийг харгалзан тохируулга хийдэг байх зэргийг дурдсан.

2

СУРГУУЛИЙН ГАМШГААС ХАМГААЛАХ БЭЛЭН БАЙДЛЫН ТӨЛӨВЛӨЛТӨД ХИЙСЭН ШИНЖИЛГЭЭ

Гамшгаас хамгаалах тухай хууль” -ийн 8.1-д ... “засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллага, гамшгаас хамгаалах алба, хуулийн этгээд гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөтэй байна” гэж заасан. Мөн хуулийн 8.3-т “гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулах заавар, аргачлалыг онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн засгийн газрын гишүүн батална” гэж заасан байдаг. Эдгээр эрх зүйн зохицуулалтын хүрээнд Монгол Улсын Шадар Сайдын 2018 оны 120 дугаар тушаалаар “Байгууллага, аж ахуйн нэгжийн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөний боловсруулах заавар”, Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын 2019 оны А/388 дугаар тушаалын гуравдугаар хавсралтаар “Байгууллага, аж ахуйн нэгжийн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөний загвар”-ыг баталсан.

Үүний дагуу сургуулиуд гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулж аймаг, сумын ЗДТГ-ын албаар батлуулах үүрэгтэй.

Мөн хуулийн 3.1-д “...гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагаанд онцгой байдлын байгууллага, гамшгийн эрсдэлийг бууруулах зөвлөл, онцгой комисс, гамшгаас хамгаалах алба, төрийн байгууллага, нутгийн өөрөө удирдах болон нутгийн захиргааны байгууллага, хуулийн этгээд, иргэний оролцоог уялдуулан зохицуулах, зохион байгуулах, гамшгаас хамгаалах улсын хяналтыг хэрэгжүүлэх харилцаанд үйлчилнэ” гэж заасан байна.

2.1 ЕБС-иуд гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг батлагдсан загварын дагуу боловсруулсан эсэхэд хийсэн шинжилгээ

Судалгаанд хамрагдсан сургуулиудын гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг батлагдсан бүтэц, загварын дагуу боловсруулсан эсэх, мөн төлөвлөгөөнд туссан арга хэмжээ нь гамшгийн үеийн бэлэн байдлыг бүрэн хангаж чадаж байгаа эсэхийг шинжлэв.

Төлөвлөгөө таван үндсэн хэсэг: 1. Нийтлэг үндэслэл, 2. Танилцуулга, 3. Гамшиг, ослоос урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах төлөвлөгөө, 4. Аюулт үзэгдэл, гамшиг ослын үед хэрэгжүүлэх хариу арга хэмжээний төлөвлөгөө, 5. Аюулгүй цэгт цугларах, нүүлгэн шилжүүлэх болон 8 хавсралттай байна: 1. Гамшгаас хамгаалсан мэргэжлийн анги байгуулсан тушаал, 2. Ажлын тусгай горимд шилжих тушаалын төсөл, 3. Гамшгаас хамгаалах удирдлага, зохион байгуулалтын бүдүүвч, 4. Холбоо, зарлан мэдээллийн схем, 5. Хүч хэрэгсэл нөөцийн судалгаа, 6. Ажлын зураг, ажлын тусгай горимд шилжин ажиллах төлөвлөгөө, 7. Тогтвортой үйл ажиллагааны төлөвлөгөө

Судалгаанд хамрагдсан сургуулиудын дунд хийсэн шинжилгээнээс үзэхэд батлагдсан бүтцийн дагуу төлөвлөгөөг боловсруулаагүй, зарим хэсгийг боловсруулаад зарим хэсгийг орхисон, бүрэлдэхүүнд байх хэсгийг тусад нь бүлэг болгосон зэрэг нийтлэг дутагдлууд харагдсан ба нийт сургуулийн:

- 91.0 хувь нь “Нийтлэг үндэслэл” хэсгийг,
- 72.0 хувь нь “Танилцуулга” хэсгийг,
- 9.0 хувь нь “Гамшиг, ослоос урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах” төлөвлөгөөг,
- 64.0 хувь нь “Аюулт үзэгдэл, гамшиг ослын үед хэрэгжүүлэх хариу арга хэмжээний төлөвлөгөө”-г,

- Бүх сургууль “Аюулгүй цэгт цугларах, нүүлгэн шилжүүлэх төлөвлөгөө”-г тус тус боловсруулаагүй байна.

Мөн :

- 9.0 хувь нь гамшгаас хамгаалах мэргэжлийн анги байгуулсан тушаалгүй, хүч хэрэгсэл нөөцийн судалгаагүй, ажлын зураггүй,
- 82.0 хувь нь гамшгаас хамгаалах удирдлага зохион байгуулалтын бүдүүвчгүй, холбоо зарлан мэдээллийн схемгүй,
- Бүх сургуулиуд ажлын тусгай горимд шилжих тушаалын төсөлгүй, ажлын тусгай горимд шилжин ажиллах төлөвлөгөөгүй, тогтвортой үйл ажиллагааны төлөвлөгөөгүй байна.

Сургуулиуд гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг холбогдох заавар, журамд нийцүүлэн боловсруулах чадавх сул байгааг шинжилгээ харуулж байна. Иймд цаашид мэргэжлийн байгууллагын арга зүйн дэмжлэгтэйгээр төлөвлөгөөг тогтмол, бүрэн гүйцэд боловсруулах, шаардлагатай тохиолдолд цаг тухайд нь тодотгож шинэчлэх чадамж, дадлыг сургуулийн түвшинд төлөвшүүлэх нэн шаардлагатай байна.

Мөн гамшиг, онцгой нөхцөл байдлын үед хэрэгжүүлэх арга хэмжээнд шаардагдах төсөв, хөрөнгийг огт тусгаагүй байгаа нь төлөвлөгөөний бодит хэрэгжилт, бэлэн байдлыг хангах үр нөлөөг бууруулах нэг хүчин зүйл болж байна. Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг холбогдох төсөв, нөөцтэй уялдсан, хэрэгжихүйц, бодитой боловсруулах зайлшгүй шаардлагатай юм.

2.2 ЕБС-ийн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээ түүнд хийсэн шинжилгээ

ЕБС-иуд “Гамшгаас хамгаалах тухай хууль”-д заасны дагуу гамшгийн өмнөх, үеийн болон дараах үйл ажиллагааг хамарсан төлөвлөгөө боловсруулсан боловч бүтэц, агуулгын хувьд олон талын зөрүү илэрч байна.

Сургуулиуд “Гамшиг, ослоос урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах төлөвлөгөө”-г “Гамшгийн өмнө авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ”, “Бэлэн байдлыг хангах төлөвлөгөө”, “Эрсдэлийг бууруулах бэлэн байдлын төлөвлөгөө” гэх мэтээр нэрлэсэн нь нэршлийн тогтворгүй байдлыг илтгэж байна. Үүнд тусгагдсан арга хэмжээг бид “Гамшгаас хамгаалах тухай хууль” болон ОБЕГ-ын баталсан загвар төлөвлөгөөнд үндэслэн бүлэглэн шинжилсэн.

Эрсдэл болон эмзэг байдал, чадавхын үнэлгээнд тулгуурлан төлөвлөгөөг боловсруулах шаардлагатай боловч сургуулиудын дийлэнх нь батлагдсан зааврын дагуу бус, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, хугацаа, хариуцах эзэн, хамтран хэрэгжүүлэх байгууллага гэсэн 3 хүрээнд боловсруулсан байна.

Гамшгийн өмнөх үйл ажиллагаа: Гамшгаас хамгаалах хуулинд гамшгийн өмнөх үйл ажиллагааг 1) гамшгийн эрсдэлийг үнэлэх, 2) хамгаалах үйл ажиллагааг төлөвлөх, 3) хамгаалах бэлэн байдлыг хангах, 4) хамгаалах хяналтыг хэрэгжүүлэх, 5) хамгаалах сургалт сурталчилгаа зохион байгуулах, 6) мэдээллээр хангах, эрсдэлийг бууруулах, 7) мэдээллийн сан бүрдүүлэх зэрэг 7 чиглэлийг багтаан авч үздэг байна.

Хуульд заасан 7 чиглэлээс “эрсдэлийн үнэлгээ хийх”, “хяналт хэрэгжүүлэх” гэсэн чиглэлүүд сургуулиудын төлөвлөгөөнд огт тусгагдаагүй бөгөөд давхардсан тоогоор нийт 25 арга хэмжээ төлөвлөсөн ч голдуу “ерөнхий” шинжтэй байна. Жишээлбэл:

- “Гамшгийн сургалт сурталчилгаа зохион байгуулах” гэх чиглэлд сурагчдад зориулсан сургалтын заавал тусгах 13.2.3-т заалтыг орхисон, зөвхөн багш, ажилчид, албан хаагчдад зохион байгуулахаар тусгасан;

- “Орон нутгийн нөхцөл байдалд тулгуурлан сургалтын чиглэл тодорхойлно” хэмээсэн боловч сургалт, сурталчилгааны агуулга, хүрээ тодорхой бус, гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын сургалт, зудын гамшгаас хамгаалах сургалт, зудын гамшгаас урьдчилан сэргийлэх талаар үхүүлгэ сурталчилгаа хийх зэргээр ерөнхий байдлаар тусгасан;
- Харин Сүхбаатар аймгийн нэг төлөвлөгөөнд “3 үгт хаягаар байршил тодорхойлох сургалт”-ыг ОБГ-тай хамтран зохион байгуулна гэж тусгасан нь сайн жишээ болж байна.

Бэлэн байдлыг хангах: Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн 4.1.24 -т зааснаар гамшиг, аюулын сөрөг үр дагаврыг урьдчилан тооцож, ... дэд бүтэц, нийгэм-эдийн засгийн аюулгүй, тогтвортой байдлыг хангах зорилгоор авч хэрэгжүүлж байгаа нэгдмэл удирдлага, төлөвлөлт, зохион байгуулалтын цогц арга хэмжээг бэлэн байдлыг хангах тодорхойлсон.

Сургуулиудын төлөвлөгөөнд “сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулах журам боловсруулах”, “төлөвлөгөө боловсруулж мөрдөх” гэх мэт баримт бичиг боловсруулах арга хэмжээг тусгасан ч дараах бодит хэрэгцээ, бэлтгэл ажлуудыг орхигдуулсан нь нийтлэг харагдаж байна:

- Гамшгийн үед цахимаар, зайнаас сургалт явуулах, шаардлагатай хэрэглэгдэхүүн, аргачлалыг боловсруулах, бэлтгэх
- Хичээл сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд онцгой нөхцөл байдлын үед авах арга хэмжээний талаарх хичээлийг бусад хичээлтэй интеграцчилан оруулах

Гамшигт нэрвэгдэж болзошгүй эрсдэлт бүлгийн сурагчид, тэдний эцэг эхийн бүртгэл, газар зүйн байршил, судалгааг гаргах талаар төлөвлөгөөнд тусгасан байна. Тиймээс “Гамшигт нэрвэгдэж болзошгүй хүүхдийн бүртгэл, мэдээллийн сан үүсгэх” чиглэлийн хүрээнд “дотуур байранд болон хамаатны айлдаа байдаг сурагчдын бүртгэл”, “аймгийн төвөөс алслагдсан сумдын хүүхдүүдийн судалгаа”, “эцэг эх, асран хамгаалагчтай холбогдох хаяг, утасны дугаар, арга хэлбэр”, “байршил” зэргээр ерөнхий тусгасан байна.

Мөн эрсдэлт бүлгийн сурагчдын (алслагдсан сумдын, дотуур байранд болон хамаатныдаа амьдардаг) бүртгэлийн мэдээлэл, эцэг эх, асран хамгаалагчтай холбогдох хаяг, утасны дугаар зэргийг ерөнхий байдлаар оруулсан боловч, суурин газрын болон хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчдын бүртгэлийн талаар төлөвлөгөөндөө тусгаагүй байна.

“Дэд бүтцийн гамшгийг тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх” чиглэлийн хүрээнд сургууль, дотуур байрны дэд бүтцийн тасралтгүй, найдвартай ажиллагааг хангах, гамшгийн үед үйл ажиллагаа доголдохоос сэргийлэх чадавхыг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг төлөвлөгөөнд тусгах шаардлагатай .

Сургууль, дотуур байрны цахилгаан эрчим хүч, дулаан хангамж, барилга байгууламжид учирч болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор түлээ түлш, хоол, хүнсний нөөц бүрдүүлэх, эрчим хүчний найдвартай тасралтгүй ажиллагааг хангах нөөц цахилгаан үүсгүүртэй болох зэрэг арга хэмжээг төлөвлөгөөнд тусгасан байна.

Харин хүүхдийг тээвэрлэх унаа, сургууль болон дотуур байрны цэвэр бохир усны хангамж а, дэд бүтцийн аюулгүй байдлын шаардлага стандартыг хангахад чиглэсэн арга хэмжээ төлөвлөөгүй дүр зураг сургуулиудад нийтлэг байна.

Гамшгийн үеийн үйл ажиллагаа: “Аюулт үзэгдэл, гамшиг ослын үед хэрэгжүүлэх хариу арга хэмжээний төлөвлөгөө”-г “Гамшгийн үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ” гэж нэрлэсэн байгаа нь нийтлэг байна.

Гамшгийн үеийн үйл ажиллагаанд хүрээнд “Гамшгаас хамгаалах тухай” хуульд 5 чиглэлийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр заасан байдаг: 1) харилцаа холбоо · зарлан мэдээллийг зохион

байгуулах, 2) голомтын бүсийг тогтоох, 3) эрэн хайх · аврах, 4) хүч хэрэгсэл дайчлан гаргах, нүүлгэн шилжүүлэх, 5) гамшгийн хор уршгийг арилгах

Сургуулиуд давхардсан тоогоор нийт 37 арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхээр төлөвлөгөөнд тусгасан боловч хуульд заасан 5 чиглэлийн арга хэмжээнээс голомтын бүсийг тогтоох, эрэн хайх аврах, гэсэн 2 чиглэлийн арга хэмжээг төлөвлөгөөнд тусгаагүй байна.

Гамшгийн дараа хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа: Хуульд “Хойшлуулшгүй сэргээн босгох үйл ажиллагаа” гэж нэрлэсэн бол сургуулиудын гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд “Гамшгийн дараа хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа” гэж нэрлэсэн байна. Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн 21- д 1) нийгмийн амьдралыг хэвийн нөхцөлд оруулах, 2) дэд бүтцийг сэргээн босгох гэсэн 2 чиглэлтэй байна гэж үзсэн байна.

Судалгаанд хамрагдсан сургуулиудын гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд дэд бүтцийг сэргээн босгох чиглэлийн арга хэмжээг огт тусгаагүй байна. Хэдийгээр энэ чиглэлийн үйл ажиллагаа нь сургуулийн шууд хэрэгжүүлэх боломжит хүрээнээс давсан байж болох ч, нөхцөлийг үнэлэн шаардлагыг тодорхой гаргаж, холбогдох байгууллагад тавих нь тухайн түвшний байгууллагын хариуцлага, үүрэг юм. Харин нийгмийн амьдралыг хэвийн нөхцөлд оруулах чиглэлд давхардсан тоогоор нийт 7 арга хэмжээ тусгасан нь нийт гамшгийн дараах арга хэмжээний 88 хувийг эзэлж байна.

Судалгаанд хамрагдсан сургуулиудын гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд “Аюулгүй цэгт цугларах, нүүлгэн шилжүүлэх төлөвлөгөө” гэсэн тусдаа, бие даасан бүтэцтэй төлөвлөгөө байхгүй байна.

Мөн гамшгийн өмнө, үеийн, болон дараах үе шат бүрт хэрэгжүүлэх арга хэмжээг харьцуулан үзэхэд хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг тасалдалгүй зохион байгуулахын тулд гамшгийн өмнө сургалтын хэрэглэгдэхүүн боловсруулах, цахим болон зайнаас сургалт явуулах багшлахуйн арга зүйд суралцах, суралцагчдад суралцахуйд сургах арга зүйг эзэмшүүлэх талаар огт тусгаагүй байна. -

Хүснэгт 3. Гамшгийн өмнө, үед, дараа хэрэгжүүлэх арга хэмжээг харьцуулсан байдал

Чиглэл	Гамшгийн өмнө	Гамшгийн үед	Гамшгийн дараа
Дэд бүтэц	<ul style="list-style-type: none"> - Түлшний нөөц бэлтгэх, - Барилга байгууламжид гэмтэл учрахаас сэргийлэх, - Цахилгааны үүсвэр тасалдахаас сэргийлэх, - Галын аюулгүй байдлыг сахих, - Өвс тэжээл, хужир шүү нөөцлөх - Нөөц цахилгаан үүсгүүртэй болох 	<ul style="list-style-type: none"> - Түлшний нөөцийг тодотгох, - Цахилгаан доголдохоос сэргийлэх - Усан хангамж доголдохоос сэргийлэх - Ариун цэврийн байгууламж доголдохоос сэргийлэх хариу арга хэмжээ авах - Дулаан алдагдлыг тогтмол хэмжих 	<ul style="list-style-type: none"> - Ямар нэгэн үйл ажиллагаа төлөвлөгдөөгүй

Боловсролыг дэмжих үйлчилгээ үзүүлэх	- Хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулах журам, төлөвлөгөө боловсруулж мөрдөж ажиллах	- Хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулах хэсэгт тодотгол хийх	- Авах арга хэмжээ байхгүй
	- Хүүхдийн эрхийг хамгаалах, урьдчилан сэргийлж ажиллах бэлэн байдлын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулан гаргах	- Цахим болон хэвлэмэл сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг гэрийн эргэлтээр болон харилцаа холбооны сувгуудаар хүргэх ажпыг зохион байгуулах	
	- Гамшгийн эрсдэлийг бууруулах төлөвлөгөөг шинэчлэх	- Танхимын болон цахим зайн хосолсон хэлбэрээр зохион байгуулах	

Сургуулиудын гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд “салхи шуурганы улмаас барилга байгууламжид гэмтэл учрахаас урьдчилан сэргийлэх”, “цахилгааны эх үүсвэр тасалдахаас сэргийлэх” зэрэг дэд бүтцийн чиглэлийн арга хэмжээг тусгасан ч, эдгээр эрсдэлийг бууруулахад шаардлагатай тодорхой хариу арга хэмжээ төлөвлөгөөнд тусгагдаагүй байна. Түүнчлэн гамшгийн дараах сэргээн босгох, хэвийн байдлыг сэргээх арга хэмжээг нарийвчлан төлөвлөөгүй, гамшгийн өмнөх, үеийн, дараах үе шаттай үйл ажиллагаануудын уялдаа холбоо сул байна.

Гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах төлөвлөгөөнд зарим сургуулиуд гамшгийн үед хэрэгжүүлэх арга хэмжээг багтаасан байна. Хэрэгжүүлэх хугацааг “тухайн үед”, “тухай бүр”, “гамшгийн үед”, “Ч+1 цаг тутам” эсвэл огт хугацаа бичээгүй байдал нийт төлөвлөгөөний 90.0 хувийг эзэлж байсан бөгөөд төлөвлөгөөг урьдчилан төлөвлөж хийх бус тодорхой нэг онцгой нөхцөл байдалд тохируулан боловсруулдаг нь харагдаж байна.

Хариуцах албан тушаалтныг хэрхэн тусгасанд шинжилгээ хийхэд зарим арга хэмжээнд тодорхойгүй, ерөнхий нэршлүүд ашигласан байна. Жишээ нь: “дотуур байр болон хамаатан садангийн даа амьдарч буй сурагчдын судалгаа бүртгэлийг гаргах, эцэг эх асран хамгаалагчтай холбогдох хаяг, утасны дугаар, арга хэлбэрийг тодруулах” арга хэмжээг хариуцан хэрэгжүүлэгч нь сургалт аюулгүй ажиллагааны асуудал хариуцсан ажилтан хариуцахаар заасан бол, зудын гамшгийн үед “Дотуур байрны сурагчдын аюулгүй байдлыг хангах, хүүхэд хамгааллын арга хэмжээ авах” арга хэмжээг хариуцан хэрэгжүүлэгч нь “хүүхэд хамгааллын баг”⁸, химийн бодис алдагдах үед “хими биологийн багш нар” гэх байдлаар тусгасан байна.

Тухайлбал, хүүхэд хамгааллын ямар арга хэмжээг авах нь тодорхойгүйгээс гадна “хүүхэд хамгааллын баг”, “аюулгүй ажиллагааны асуудал хариуцсан ажилтан”, “холбоо зарлан мэдээлэл хариуцсан ажилтан”, “харуул хамгаалалтын баг” зэргээр нэрлэсэн нь шаардлагатай тохиолдолд хэн хариуцан хэрэгжүүлэх нь тодорхойгүй байна. Иймээс хариуцан хэрэгжүүлэгч нь боловсролын байгууллага дахь албан тушаалаар захирал, сургалтын менежер, хими биологийн багш нар гэх мэтээр томилгоожуулах нь үр дүнтэй гэж үзэж байна.

“Сургуулийн гамшгаас хамгаалах” төлөвлөгөөнөөс харахад төлөвлөгөөнд тодотгол хийх үйл явц нь цаг агаарын урьдчилан сэргийлэх мэдээ, зудын эрсдэлийн мэдээтэй огт холбоогүй байна гэж үзэж болохоор байна. Өөрөөр хэлбэл, төлөвлөгөө боловсруулсны дараа тодотгол хийснээр төлөвлөсөн арга хэмжээнд ямар нэг өөрчлөлт ороогүй байна.

⁸ Баянхонгор аймгийн Бөмбөгөр сумын ЕБС-ийн гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын төлөвлөгөө, 2023, 23 дугаар тал

Хүснэгт 4. Зудын эрсдэлийн тойм мэдээ

Аймгийн нэр	Он	Зудын нэн их эрсдэлтэй	Их эрсдэлтэй	Эх сурвалж
Баянхонгор	2020 оны 12 сар	85 гаруй хувь	15 орчим хувь	http://bayankhongor.tsag-agaar.gov.mn/
	2023 оны 11 сар	90 гаруй хувь	10 хувь	http://bayankhongor.tsag-agaar.gov.mn/
Дундговь	2023 оны 11 сар	9 хувь	39 хувь	Дундговь аймгийн Үс цаг үүр орчны шинжилгээний төв
	2024 оны 1 сар	75 хувь		https://www.unuudur.mn/a/264026
Сүхбаатар	2021 оны 1 сар	40 орчим хувь	60 орчим хувь	Сүхбаатар аймгийн зудын эрсдэлийн мэдээ
	2023 оны 2 сар	35.9 хувь	53.7 хувь	Сүхбаатар аймгийн зудын эрсдэлийн мэдээ
	2024 оны 1 сар	69.2 хувь	30.8 хувь	Сүхбаатар аймгийн зудын эрсдэлийн тойм

Дээрх хүснэгтээс харахад Баянхонгор, Сүхбаатар, Дундговь аймгийн хувьд нэн их болон их эрсдэлийн давтамж жил ирэх тусам өндөр болж байгаа ньг харагдаж байна. Өөрөөр хэлбэл, энэ жилийн зудын нөхцөл байдал анх удаа болж байгаа бус өмнө онуудад мөн эрсдэлт нөхцөл байдал болж байсан байна. Сургуулиуд гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг 2021 оноос эхлэн боловсруулсан дүр зураг ажиглагдлаа. Энэ нь жил ирэх тусам гамшигт үзэгдэл үүсч байгаатай холбоотой гэж дүгнэж болхоор байна.

3

ОНЦГОЙ НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ/ ЗУДЫН ҮЕИЙН СУРГАЛТЫН ОРЧНЫ БЭЛЭН БАЙДЛЫН ШИНЖИЛГЭЭ

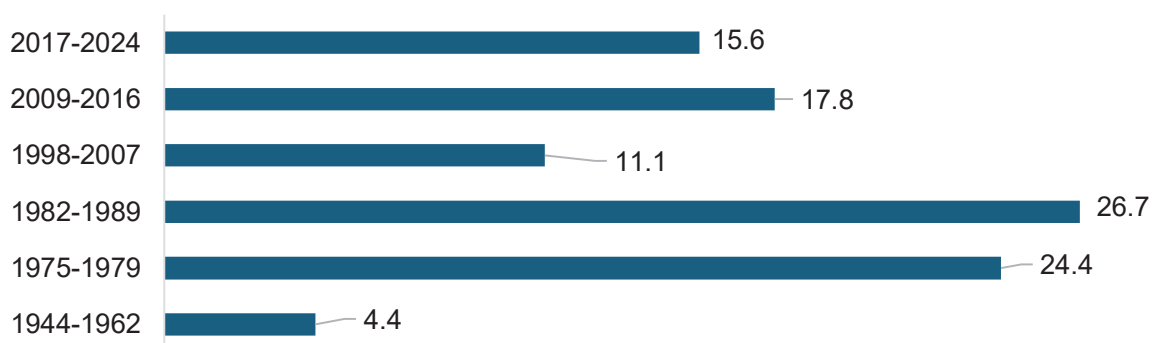
Монгол улсын үндсэн хуулийн хоёрдугаар бүлгийн 16 дугаар зүйлд, эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах, орчны бохирдол, байгалийн тэнцэл алдагдахаас хамгаалуулах эрхтэй гэж эрхийг тусгаж өгчээ.

Боловсролын ерөнхий хуулийн 10 дугаар зүйлд суралцагчийн эрх, үүргийн 10.1.1 эрүүл, аюулгүй, жендерийн тэгш байдлыг хангасан орчин, нөхцөлөөс суралцах эрхтэй гэсэн бол ЕБС-ийн орчны аюулгүй байдал, ерөнхий шаардлага MNS 6782:2019 – стандартын зорилгод “Ерөнхий Боловсролын Сургуулийн гадаад болон дотоод орчинд тавих ерөнхий шаардлагыг тодорхойлж, аюулгүй байдлыг хангахад оршино” гэж тус тус тодорхойлсон байна.

Иймээс энэхүү судалгаанд хамрагдсан сургууль, дотуур байр нь хүүхдийн эрүүл аюулгүй байдлыг хангасан орчин нөхцөлтэй эсэх болон суралцах, амьдрахад аюулгүй байдлын талаар тодруулахыг зорилоо.

Судалгаанд хамрагдсан сургуулийн барилгын ашиглалтад орсон он болон насжилтыг Зураг 24-т харуулав.

Зураг 24. Сургуулийн ашиглалтад орсон он, хувиар

Дээрх зургаас харахад судалгаанд хамрагдсан сургуулиудын 55.5 хувь нь 1944-1989 оны насжилт өндөртэй барилга байна. Харин дотуур байрнуудын хувьд 24.3 хувь нь актлагдсан, 26.7 хувь нь насжилт өндөртэй барилга байна.

Дотуур байр нь 1950-иад онд ашиглалтад орсон байранд хүүхдүүд амьдарч байна. Шуурга боллоо гэхэд дээвэр нь ойчоод, нурвал яах вэ, аль хэдийн ашиглах боломжгүй болсон байранд хүүхдүүд эсгий гуталтай, гадуур хувцастайгаа сууж хичээл хийж байгаа харагддаг. Хүйтэн ангид хичээл хийж байгаа хүүхэд ямар хичээлээ ойлгох юм. Нэгдсэн халаалт байсан бол байгууллагууд тус тусдаа өөрөө халаалтаа шийдэж байна.

Сумын засаг даргын ярилцлагаас

Насжилт өндөртэй болон актлагдсан дотуур байранд өвлийн хүйтэнд амьдрахад сурагчдад хүнд байдаг талаар судалгаанд хамрагдсан сурагчид ярьж байсан. Онцгой нөхцөл байдал/зудын үед сургууль, дотуур байранд үүсдэг асуудлуудын талаар сурагчдаас тодруулахад, цонхноос дулаан алдах, пар халахгүй байх, пар хөлдөж хагарах, цэвэр, бохир усны шугам хөлдөх, анги танхим/ өрөөнүүд мөөгөнцөртөх, гадаа бие засах, дотор ариун цэврийн өрөө ажиллахгүй болох, нэг өрөөнд олуулаа амьдрах зэрэг нэлээд хүндрэлтэй асуудлууд тулгардаг талаар сурагчид ярьж байсан.

3.1 Сургууль, дотуур байрны гадаад/дотоод орчин

ЕБС-ийн орчны аюулгүй байдал ерөнхий шаардлага стандарт (MNS 6782;2019)-ын 4.3-т Сургуулийн гадаад орчин – “Суралцагчийн суралцах, хөгжих, хамгаалах нөхцөлийг бүрдүүлж, стандартын дагуу байгуулсан тоглоом, биеийн тамир, түршилтын болон задгай талбай, ногоон байгууламж, аж ахуйн үйл ажиллагааны бүс бүхий орчин” гэж тодорхойлсон байна.

ЕБС-ийн орчны аюулгүй байдал, ерөнхий шаардлагын нэр томьёо, тодорхойлолтод сургуулийн дотоод орчин нь – Олон нийт, иргэний барилгын норм дүрэм, стандартын дагуу барьсан сургуулийн барилга байгууламжийн дотор суралцагчийн суралцах, хөгжих, хамгаалагдах тэгш боломжийг бүрдүүлсэн материаллаг орчин гэж 4.5-д тодорхойлжээ.

Тус стандартын сургуулийн гадаад орчинд тавих аюулгүй байдлын шаардлагын 5.1.4-д сургуулийн эзэмшил газар нь эмнэлэг, цагдаа, онцгой байдлын тусгай зориулалтын тээврийн хэрэгсэл нэвтрэх болон ачаа ачих, буулгах боломжтой байна ...гэж тусгасан байдаг. бөгөөд судалгаанд хамрагдсан сургууль, дотуур байр нь дээрх шаардлагуудыг хангасан эсэх талаар авч үзлээ.

Судалгаанд оролцсон сургууль, дотуур байрны 20.0 хувь нь яаралтай түргэн тусламж, гал командын тусгай зориулалтын тээврийн хэрэгсэл нэвтрэх боломжтой байсан.

Сургууль, дотуур байр нь гэнэтийн аюул тохиолдсон үед гал унтраах багаж хэрэгслүүдтэй байхаас гадна барилга байгууламж нь газар хөдлөлтөд тэсвэртэй баригдсан байх стандарт шаардлагууд байдаг. Судалгаанд хамрагдсан сургууль, дотуур байрны гадаад болон дотоод орчны ажиглалтаар онцгой нөхцөл байдал (гамшигт үзэгдэл, аюул осол)-ын үед хүн бүрд хүрэлцээтэй хангалттай багаж хэрэгсэл дүр зураг харагдсан. Мөн галын аюулын үед өргөн хэрэглэгддэг МРЯ-4 гал унтраах хэрэгслэл нь аймгийн төвийн сургуулиудад 10-13 ширхэг, сумын сургуулиудад 1-5 ширхэг байх ба эдгээр нь хугацаа дуусаж ашиглах боломжгүй болсон байна. Мөн галын аюулын үед ашиглагддаг эсгий, сүх, хөрөө лоом нь сумын сургууль, дотуур байранд байдаг ч тоо ширхэг нь цөөн, стандарт шаардлагад нийцэхгүй байна. Сургууль, дотуур байранд гагнуурын аппарат, сантехникийн багц багаж, цахилгааны багажтай байх шаардлагатай байдаг ба аймгийн төвийн сургуулиудын 34.6 хувь нь сумын сургуулиудын 30.4 хувь нь багц багажтай байгаа нь сургуулиудад багаж хангалтгүй байдаг дүр зураг ажиглагдлаа.

Мөн онцгой нөхцөл байдал үүссэн үед ашиглагдах анхны тусламжийн цүнх байх шаардлагатай байдаг ба судалгаанд хамрагдсан сургууль, дотуур байрнуудад анхан шатны тусламжийн цүнхний тоо болон дотор нь зайлшгүй байх хэрэгсэлтэй эсэхийг тодруулахад аймгийн төвийн сургуулиудын 66.7 хувь нь 1-15 ширхэг багц цүнхтэй, сумын сургуулийн 59.1 хувь нь 1-15 ширхэг цүнхтэй, аймгийн төвийн дотуур байрны 66.7 хувь нь 1-5 багц цүнхтэй, сумын дотуур байр нь 64.7 хувь нь 1-15 цүнхтэй байна.

Энэ үзүүлэлт маш бага хувьтай байгаа нь аюул тохиолдсон үед ашиглахад хангалттай нөөцгүй байгааг илэрхийлж байна.

Хүснэгт 5. Сургууль, дотуур байрны дотоод орчны аюулгүй байдал буюу орц, гарц

Үзүүлэлтүүд	Аймгийн сургууль	Сумын сургууль	Аймгийн дотуур байр	Сумын дотуур байр
Хаалга түлхэж онгойно	100	100	100	88.2
Гарц чөлөөтэй	100	86.4	66.7	70.6
Хаалга хаагдаад шууд цоожлогдохгүй	100	90.9	66.7	82.4
Урсгал хөдөлгөөн харуулсан схем	66.7	77.3	66.7	58.8
Гарцын тэмдэглэгээ гэрэлтдэг	-	45.5	33.3	29.4

Сургууль, дотуур байрны хаалганы онгойх, хаагдах, гарц чөлөөтэй эсэх аюул тохиолдсон үед барилгаас гарах урсгал хөдөлгөөний чиглэлийг харуулсан зураг схем, гарцын тэмдэглэгээ нь харанхуйд гэрэлтдэг зэргийг тодруулахад судалгаанд хамрагдсан сургууль, дотуур байрнуудын хаалга түлхэж онгойдог урсгалтай, аймгийн төвийн сургуулийн гарц чөлөөтэй, гарцын тэмдэглэгээ харанхуйд гэрэлтдэг байна.

Мөн стандарт шаардлагын хүрээнд тусгай хэрэгцээтэй сурагчдад зориулсан тэргэнцрийн зориулалтын замтай сургууль аймгийн төвийн 33.3 хувь нь, сумын 40.9 хувь нь, сумын дотуур байрны 24.4 хувь нь тэргэнцрийн зориулалтын замтай байна.

Судалгаанд хамрагдсан сургууль, дотуур байрны аюулгүй байдлын дохиолол, агааржуулалтын систем, галын утаа мэдрэгчийн ажиллагааны талаар тодруулахад аймгийн төвийн сургуулиудад аюулгүй байдлын дохиоллын систем, агааржуулалтын систем, галын утаа мэдрэгч байдаггүй харин сумын сургуулиудын агааржуулагч, галын утаа мэдрэгч нь аюулттай үед 31.8 хувь нь дохио дуугарах боломжтой байгаа нь чанарын шаардлага хангахгүй байна.

ЕБС-ийн орчны аюулгүй байдал барилгын стандартын 5.2.3-д Барилга байгууламжийн ашиглалтын явцад газар хөдлөлтөд тэсвэргүй нь тогтоогдсон барилгад бэхэлгээ, цахилгааны хүчдэлтэй хийнэ гэж заасан байна. Сургууль, дотуур байрны барилгын зураг бүрд газар хөдлөлийн ямар хэмжээнд тэсвэртэй талаар бичигдсэн байдаг ба аймгийн төвийн сургуулийн 33.3 хувь нь 6-8 баллын газар хөдлөлтөд тэсвэртэй, сумын сургуулийн 27.3 хувь нь, сумын дотуур байрны 17.6 хувь нь 6-8 баллын газар хөдлөлтөд тэсвэртэй байна.

Сургууль болон дотуур байр нь барилгын стандартын 5.2.2-т сургуулийн барилга байгууламж нь цахилгаан хангамж, эрчим хүчний найдвартай эх үүсвэртэй байх бөгөөд аянга зайлуулагч газардуулагчтай байна гэж заасан. Судалгаанд хамрагдсан сургууль, дотуур байрны хувьд аймгийн төвийн сургуулийн 66.7 хувь, сумын сургуулийн 45.5 хувь, сумын дотуур байрны 47.1 хувь нь аянга газардуулагчтай байна.

Дотуур байр нь ашиглалтад орсон он, хэр зэрэг чанартай баригдсан зэргээс шалтгаалан онцгой нөхцөл байдал, зудын үед үүссэн бэрхшээлүүдийг багш нар доорх байдлаар нэрлэсэн байна. Үүнд:

- Ундны усны хомсдолд орсон. Халуун, хүйтэн ус цэвэршүүлдэг хөлдөөд ажиллахгүй байсан.
- Ус сургуулиас зөөж байсан учир хүндрэлтэй байсан.
- Хүүхдүүд усанд орж чадахгүй байх, дотуур хувцсаа угааж чадахгүй байх гэх мэт бэрхшээлүүд байсан.
- Эмийн хүрэлцээ бага, санхүүжилтгүй.
- Тог тасрах, тогийн хязгаарлалт хийж байсан
- Цонхоор дулаан алдаад маш их хүйтэн
- 2 тасаг хүүхэд авах боломжгүй болсон
- Цонхны хөшиг сөхөхгүй үргэлж хаалттай

- Дээврээс ус гоождог. Их чийгтвэл мөөгөнцөртөх тохиолдол их байсан. Дулаан алдалт л маш их байсан.
- Дулаан бага зэрэг доголдсон сургууль нүүрсээ татаж авч амжаагүй тэр үед бензин хомс байсантай холбоотой
- Паар задарсан.
- Номын сан, хүүхэд хөгжил, компьютерын өрөө, хүмүүсийн суудаг өрөө маш хүйтэн байсан.
- 4 давхарт цонх нь цантаад мөөгөнцөртөх асуудал үүссэн байгаа. Энэ бол зуд болоод байгаа биш барилгын чанартай холбоотой байсан
- Ид өвлийн үед маш сэрүүхэн байдаг
- Мах л нөөцлөөгүй болохоор сайн чанартай мах олдоц ховор болоод байсан
- Хүнсний хоолны нарийн ногоонууд таталтгүй болж тасрах байдал гарсан гэж дотуур байрны багш нар дурдсан байна.

Цаг агаарын эрс тэс байдал ба хүйтрэл дотуур байрны хэвийн үйл ажиллагаанд нөлөөлсөн эсэхийг тодруулахад ихэнх хүүхдүүд ханиад томуу, томуу төст өвчин тусдаг, даарснаас болж 1 хүүхэд ханиад хүрэхэд 10-20 хүүхдэд халдах байдал ажиглагдсанаас гадна гал тогооныхон аарц, аньс, чацаргана өгч дархлааг нь дэмжиж байсан тохиолдол цөөнгүй байжээ.

Гадаа 00-той дотуур байрны хүүхдүүдэд хүндрэлтэй байсан учир дотор 00-той болох асуудлыг тавьж 00 дотроо хийгээд шийдэж, холболт хийж байгаа, хэцүү байгаа болгоноо хэвийн үйл ажиллагааг алдагдуулахгүйн тулд ажиллаж байсан сургууль байв.

Зудын үед сургуулийн ангиудын дулаан халаалтын систем доголдсоноос цөөнгүй ангиуд хичээллэхэд хүйтэн байсан байна.

Зураг 25. Зудын үеийн нөхцөл байдлын үеийн анги танхимын дулааны байдал, хувиар (аймаг тус бүрээр)

Аймгийн төвийн сургуулийг бодвол сумын сургуулиуд, аймгаар нь үзвэл Дундговь, Баянхонгор аймгийн сургуулиудын ангиуд нь илүү хүйтэн байсан гэжээ ($p < 0.01$). Энэ тохиолдолд сургуулийн удирдлага голцуу дотооддоо зохицуулалтыг хийж ажилласан нь судалгаанд оролцсон сургуулиудын хувьд нийтлэг байв.

Онцгой нөхцөл байдал/зудын үеийн ЕБС-ийн хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны нөхцөл байдал

- Онцгой нөхцөл байдлын үед сургалтын үйл ажиллагааг тасралтгүй явуулах сургалтын төлөвлөгөө сургуулиудад байна. Ийнхүү төлөвлөхдөө орон нутгийн БШУГ-аас өгсөн чиглэлийн дагуу судлагдахууны багш нар боловсруулдаг дүр зураг харагдлаа. Харин орон нутгийн ОБГ, Ус цаг уурын шинжилгээний газар гэх мэт талуудтай хамтардаггүй байна.
- Төлөвлөлтөд багш нарын хамтын ажиллагааны талаар тодорхой хэмжээнд тусдаг. Цаашид хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд сургууль эцэг эх, сурагчдын хамтын үйл ажиллагааны талаар тусгах нь зүйтэй байна.
- Сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөлтөд танхимын болон цахим сургалтын арга зүйг ерөнхий байдлаар тусгадаг тул арга зүйн хэрэгжилтийн чанар хангалтгүй байхаар дүр зураг харагдлаа. Энд нөлөөлж байгаа гол хүчин зүйл нь техник тоног төхөөрөмжийн хангалтгүй байдал, цахим орчны бүрдэлт гэдэг нь харагдсан.
- Хичээлийн төлөвлөлт арга зүйдээ боловсролын тусгай хэрэгцээтэй, нийгмийн эмзэг бүлгийн сурагчдыг тусгайлан сургах арга зүйг нарийвчлан тусгах талаар дэмжлэг сургуулиудад шаардлагатай байна.
- Зудын нөхцөл байдлын үед малчин өрхийн амьдралын нөхцөл байдал нь нүүдлийн шинжтэй байдгийг харгалзан үзэж орон нутагт хамран сургах тойргийг хэрхэн суралцагч болон өрхөд ээлтэй байх талаар бодолцон бодлого үйл ажиллагаандаа уян хатан байх талаар тусгах боломжийг эрэлхийлэх нь зүйтэй байна.
- Хичээлдээ ирээгүй сурагчдын хамрагдаж буй боловсролын түвшин, хүйсийн хувьд аваад үзэхэд, дунд ангийн эрэгтэй хүүхдүүд их байна. Энэ байдал нь цөөнгүй тохиолдолд сургуулиас завсардах шалтгаан болох магадлалтай гэдэг нь харагдсан.
- Олон хоног хичээлдээ ирээгүй сурагчид буцаж сургуульдаа ирэхэд сурагчдын хичээлд анхаарах, анхаарал нь буурах, ар гэртээ санаа зовох байдлаас улбаалан хичээлийн агуулгаас хоцорч байна.
- Хичээлдээ ирэхгүй байгаа сурагчдад хичээлийн агуулгын хоцрогдлоос урьдчилан сэргийлэхийн тулд сургуулийн зүгээс цахим хичээл, цаасан хэрэглэгдэхүүнийг илгээж байсан боловч үр нөлөө хэр байсан нь тодорхойгүй байсан.
- Багш нарын зүгээс хичээлдээ ирэх боломжгүй сурагчдад мөн ирснийх нь дараа хичээлээ хэрхэн нөхөх талаар зөвлөгөөг тогтмол тэгш хүртээмжтэй өгч ажиллах нь дутмаг байсан. Энэ нь хичээлийн агуулгын хоцрогдлыг бууруулахаас гадна сурагчдад сэтгэл зүйн дэмжлэг болох талтай. Мөн хичээлдээ ирсний дараа нэмэлт давтлага өгч ажиллах тал дээр орон нутгийн БШУГ болон сургуулийн зүгээс албан ёсны зохицуулалтыг бий болгож, төлөвлөх хэрэгтэй байна.
- Зудын нөхцөл байдлын үед хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны талаар сурагч болон эцэг эхчүүдээс сэтгэл ханамжийн судалгаа авч дүн шинжилгээ хийж хэвших шаардлагатай байна.
- Зудын нөхцөл байдлын үед сургуулиудад тулгамдаж байсан бэрхшээлүүдэд эцэг эхчүүдийн хүүхдийнхээ суралцахуйг дэмжих талын чадавх, багшийн ачаалал, нэмэлт ажлууд, цахим хичээл орох орчин нөхцөл, жишээлбэл, сүлжээ барих боломжгүй байдал, сурагчдын хичээлийн оролцоо идэвх зэргийг дурджээ.

Сургуулийн гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын төлөвлөлтөд хийсэн шинжилгээ

- Сургуулиуд “Гамшгаас хамгаалах” төлөвлөгөө боловсруулахдаа төлөвлөгөөг загварын дагуу боловсруулаагүй, бүтцийн зарим хэсгийг боловсруулаад зарим хэсгийг орхигдуулсан, бүтцийн бүрэлдэхүүнд байх хэсгийг тусад нь бүлэг болгон оруулсан, төлөвлөгөө болон төлөвлөгөөний бүтцийн зарим бүрэлдэхүүн хэсгийн нэршлийг өөрөөр нэрлэсэн байна.
- Гамшиг, онцгой нөхцөл байдлын үед хэрэгжүүлэх арга хэмжээнд шаардагдах төсөв, хөрөнгийг огт тусгаагүй байгаа нь төлөвлөгөөний бодит хэрэгжилт, бэлэн байдлыг хангах үр нөлөөг бууруулах нэг хүчин зүйл болж байна. Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг холбогдох төсөв, нөөцтэй уялдсан, хэрэгжихүйц, бодитой боловсруулах шаардлагатай байна.
- Аюулгүй цэгт цугларах, нүүлгэн шилжүүлэх төлөвлөгөөг нэг ч сургууль боловсруулаагүй байна.
- “Гамшиг, ослоос урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах төлөвлөгөө”-нд гамшигийн үед авах арга хэмжээг, “Аюулт үзэгдэл, гамшиг ослын үед хэрэгжүүлэх хариу арга хэмжээний төлөвлөгөө”-нд гамшигийн өмнө авах арга хэмжээг тусгасан байдал ажиглагдаж байна.
- Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, хариуцах эзэн, хамтран ажиллах байгууллага, хугацааг бүх төлөвлөгөөнд тусгасан боловч гал түймрээс сэргийлж ямар ажил зохион байгуулах, галын буланг яаж шинэчлэх, шаардлагатай ямар багаж хэрэгслийг хэдэн ширхэгийг авах зэргээр шалгуур үзүүлэлтийг тодорхой тусгаагүй байна.
- Хэрэгжүүлэх арга хэмжээний хугацааг “1 дүгээр улирал”, “хуурайшилтын үед”, “тухайн үед”, “тухай бүр” зэргээр тодорхой бус тусгасан байна.
- Сургуулиудад “Гамшгаас хамгаалах” төлөвлөгөөг цаг агаар зудын эрсдэлт нөхцөл байдалтай уялдуулан төлөвлөгөөний загварын дагуу төлөвлөгөөний үндсэн болон хавсралт хэсгийг бүрэн тусгасан, үндсэн хэсэгт хамаарах төлөвлөгөө тус бүрийг бүтцийн бүхий л бүрэлдэхүүн хэсгийг хамруулан тодорхой, хэмжигдэхүйц байхаар боловсруулах талаас нь дэмжлэг хэрэгтэй байна.
- Судалгаанд хамрагдсан сургуулиуд Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг батлагдсан төлөвлөгөөний загварын дагуу бус гамшигийн өмнө, үед, дараа хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа, хугацаа, хариуцах эзэн, хамтран ажиллах байгууллага гэсэн бүтэцтэйгээр боловсруулсан байна. Хүн амын мэдээллийн сан үүсгэхэд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн бүртгэлийн талаар дурдаагүй байна.

Онцгой нөхцөл байдал/ зудын үеийн сургалтын орчны бэлэн байдлын шинжилгээ

- Сургуулийн дотуур байрны барилгын 56.0 хувь нь хуучин ашиглалтын хугацаа дууссан үүн дотроо 24.3 хувь нь акталсан барилга байгаа нь маш өндөр эрсдэлийг бий болгож байна.
- Сургууль болон дотуур байранд тусгай зориулалтын тээврийн хэрэгсэл нэвтрэх боломжтой ба 26.8 хувь нь 7-10 тээврийн хэрэгсэл машин багтах зайтай байна.
- Аймгийн төвийн дотуур байр нь аюул тохиолдсон үед хамгаалах хэрэгсэл хангалтгүй байна.
- Галын аюул тохиолдсон үед өргөн хэрэглэгддэг МРЯ-4 гал унтраах хэрэгслийн 30.0 гаруй хувь нь ажиллахгүй хугацаа нь дууссан байна. Аймгийн төвийн дотуур байрны хувьд ажиллахгүй үзмэр хэлбэрээр байршуулсан байгаа нь шаардлага хангахгүй байна.
- Сургууль болон дотуур байр нь галын аюулын үед ашиглах элс болон эсгийтэй байх шаардлагатай байдаг ба судалгаанд хамрагдсан сургууль дотуур байрны хувьд элстэй буюу элсний хайрцаг байрлуулсан байна.

- Сумын сургуулийн дотуур байр нь онцгой байдлын үед тухайлбал объектын гал түймэр, газар хөдлөлтийн үед хэрэглэх багажгүй байгаа нь түүгээр хангах шаардлагатайг илэрхийлж байна.
- Сургууль, дотуур байр нь гагнуурын аппарат, сантехникийн багц багаж, цахилгааны багажтай байх шаардлагатай бөгөөд аймгийн төвийн сургууль багц багажтай, сумын сургуулийн 50.0 хүрэхгүй хувь нь багажтай байгаа учир багажаар хангах шаардлагатай байна.
- Аймгийн төв, сумын сургууль болон дотуур байрны 60.0 гаруй хувь нь эрүүл мэндийн багц цүнхтэй байна.
- Судалгаанд хамрагдсан сургууль, дотуур байрны хувьд хаалга түлхэж онгойдог урсгалтай, аймгийн төвийн сургуулийн гарц чөлөөтэй, гарцын тэмдэглэгээ харанхуйд гэрэлтдэг байна. Сумын сургууль болон сумын дотуур байрны хувьд гарцыг чөлөөтэй нэвтрүүлдэг болгох шаардлагатай байна.

ЗӨВЛӨМЖ

Онцгой нөхцөл байдлын үед хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг тасралтгүй зохион байгуулах, суралцагчдын хичээл, сургалтын үйл ажиллагаа тасалдахаас сэргийлэхэд дараах зөвлөмжийг хүргэж байна.

Сургуулийн бэлэн байдлыг хангах

Хичээл, сургалтын агуулга, төлөвлөгөө бэлтгэх

- Сургуулийн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг богино хугацаанд хэрэгжүүлж болохуйц хэлбэрээр оновчтой тодорхой боловсруулах
- Сургуулиуд цахим орчинд хичээллэх, суралцах боломжтой анги танхимын тоог нэмэгдүүлэх
- Багш нар онцгой нөхцөл байдлын үед ашиглах боломжтой хичээл, сургалтын үйл ажиллагааны төлөвлөгөөтэй болох
- Сурагчдын хоцрогдлыг арилгах арга зүй, зөвлөмж, төлөвлөгөөтэй болох
- Онцгой нөхцөл байдал/зудын үед хичээлдээ ирэх боломжгүй сурагчдад цахим болон теле хичээлийн арга зүйг боловсруулж, сургалтын цахим санг бүрдүүлж, шаардлагатай тохиолдолд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг хэвшүүлэх

Багш, эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчдийг чадавхжуулах

- Онцгой нөхцөлд хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг явуулах арга зүйн талаар мэргэжлийн байгууллагууд зөвлөн туслах үйл ажиллагааг сургууль, багш нарт явуулдаг байх
- Эцэг эхчүүдэд хүүхдээ гэр бүлийн орчинд сургалт хөгжлийн үйл ажиллагааг нь хэрхэн дэмжих, оновчтой хяналт тавих, сургууль багш нартай хэрхэн хамтрах талаар зөвлөн туслах үйл ажиллагааг явуулах

Холбоо харилцааг бэхжүүлэх

- Багш, сурагч, эцэг эхчүүдийн хооронд мэдээлэл солилцох байнгын сувгийг тодорхойлох (мессенжер групп, цахим шуудан гэх мэт)
- Багш, эцэг эхийн хамтын ажиллагааг сайжруулах зорилгоор хуваарьтай уулзалт зохион байгуулж дадах

Техник, технологийн хязгаарлагдмал байдалтай холбоотой шийдэл гаргах

Интернэт холболт муу эсвэл байхгүй тохиолдолд

- Теле хичээл: Теле хичээлүүдийг сургалтын хөтөлбөр, сэдэв, багш өөрийн үйл ажиллагаатай хослуулан ашиглах
- Радио хичээл: Радио долгионоор дамжуулан үндсэн хичээлийг заах контент бэлтгэх. Энэ нь интернэтгүй газарт үр дүнтэй.
- Хэвлэмэл материал: Хичээлийн агуулгыг цомхон байдлаар хэвлэж, багцаар сурагчдад хүргэх. Эдгээрийг багш нар өөрийн гарын авлага хэлбэрээр бэлтгэж болно.

Техник хэрэгслийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх

- Түр хэрэгслээр хангах: Орон нутгийн засаг захиргаа болон хувийн хэвшил, төрийн бус байгууллагуудын дэмжлэгтэйгээр зөөврийн компьютер, таблет, гар утас зэргийг сурагчдад түр ашиглуулахаар зохицуулах.

- Хамтарсан төхөөрөмжийн ашиглалт: Нэг гэр бүлийн сурагчид хамтдаа нэг төхөөрөмж ашиглах боломжийг дэмжих.

Хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг оновчтой зохион байгуулах

Теле болон цахим сургалтын уялдаа:

- Теле хичээлээр заасан агуулгыг бататгах зорилгоор сурагчдад дасгал, даалгавар өгөх. Эдгээрийг интернэттэй сурагчдад онлайнгаар, харин интернэтгүй сурагчдад хэвлэмэл материал хэлбэрээр хүргэх, хичээлийн үр дүнг үнэлэх, үнэлгээ дээр тулгуурлан сайжруулалтыг хийж дадах
- Цахим платформ ашиглах: Интернэттэй сурагчид Zoom, Google Classroom зэрэг платформыг ашиглаж, харин интернэтгүй сурагчдад холбогдох дасгал ажлыг хэвлэмэл материал хүргүүлж хичээлийн үр дүнг үнэлж, үнэлгээ дээр тулгуурлан сайжруулдаг байх

Багш нарын уян хатан арга зүй

- Анги удирдсан багш нар өөрийн ангийн сурагчдын нөхцөл байдалд тохируулан хичээлийн төлөвлөгөөг өөрчлөх.
- Сурагчдын нас, хэрэгцээнд нийцсэн сонирхолтой, хялбаршуулсан аргаар хичээл заах арга зүйд суралцах.

Гэрийн даалгавар болон шалгалт

- Гэрийн даалгаврыг сурагчдын нөхцөл байдалд нийцүүлэн хөнгөвчилсөн, хэрэгжүүлэхэд амар байдлаар өгөх.
- Шалгалт болон үнэлгээг нөхцөл байдлаас хамааран цахимаар эсвэл цаасан хэлбэрээр зохион байгуулах.

Багш нар болон эцэг эхчүүдийн үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлэх

Багш нарыг дэмжих:

- Теле болон цахим сургалтуудыг багш нарт зориулан мэргэжлийн сургалтын байгууллагууд нь зөвлөн туслах, зохион байгуулах. Жишээ нь: Zoom ашиглаж судлагдахуун бүрээр аргачлал, теле хичээлийн үр дүнг нэмэгдүүлэх зөвлөгөө өгөх.
- Багш нарт хичээл бэлтгэхэд шаардлагатай материал, зааварчилгаа өгөх.

Эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчдийн оролцоо:

- Эцэг эхчүүдэд хүүхдүүдийн гэрийн даалгавар, суралцах орчныг хэрхэн зохион байгуулах талаар заавар зөвлөгөө өгөх.
- Эцэг эхчүүдийг сургалтын процессын нэг хэсэг болгох, тухайлбал: өдөр тутмын даалгаврыг шалгах, урам зориг өгөх.

Сэтгэл зүйн дэмжлэг

Сэтгэл санааны дарамтыг бууруулах

- Багш нар сурагчидтай байнгын холбоотой байж, сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх.
- Сурагчдад бие даан суралцахын ач холбогдлыг ойлгуулах, урамшуулах үйл ажиллагаа зохион байгуулах, сургуульдаа ирсний дараа хичээлийн хоцрогдол байгаа гэж үзвэл, хоцрогдлыг арилгахын тулд хичээл нөхөх, давтлага өгөх гэх мэт үйл ажиллагааг сургуулийн түвшинд албан ёсоор зохион байгуулдаг байх, үр дүнг нь албан ёсоор үнэлдэг байх

Гэр бүлд чиглэсэн дэмжлэг

- Эцэг эх асран хамгаалагчдаас сэтгэл ханамжийн судалгаа авах
- Эцэг эх асран хамгаалагчдад зориулсан онлайн уулзалт эсвэл зөвлөгөө зохион байгуулж, тэдний сэтгэл санааг хуваалцах, зөвлөн туслах ажлыг хийдэг байх

Санхүүгийн болон техникийн дэмжлэг

Орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага

- Сургалтын хэрэгслийг сурагчдад хүргэхэд шаардлагатай төсөв гаргах, хандив цуглуулах санаачилга гаргах.
- Орон нутгийн радио, телевизтэй хамтран теле хичээл дамжуулах.

Хувийн хэвшлийн оролцоо

Хувийн хэвшил болон төрийн бус байгууллагуудаас техник хэрэгсэл, интернетэд холбогдох үйлчилгээний дэмжлэг авах.

Дотоодын компаниудтай хамтарч, сургалтын материал хэвлэх, тараах зардлыг бууруулах.

Үр дүнгийн хяналт, тайлагнал

Хичээл, сургалтын чанарт хяналт тавих

- Багш нар сурагчдын даалгаврын гүйцэтгэлийг тогтмол хянаж, уялдаа холбоотой байх.
- Багш нар болон эцэг эхчүүдээс санал хүсэлт авч, сургалтын үйл ажиллагааг тасралтгүй сайжруулах.

Үнэлгээний систем

- Сургалтын үр дүнг тооцох тусгай шалгуур боловсруулж, теле болон цахим сургалтын үр нөлөөг дүгнэх менежментийг хэрэгжүүлдэг байх нь чухал байна.

- Lawrie, J. and Dandii, O. 2010. Report on the 2009-10 Dzud Disaster Impact on Schools, Kindergartens, Childrens and Teachers in Mongolia. Ulaanbaatar, Save the Children Japan.
- Монгол Улсын стандарт, 2021. Гамшиг, онцгой байдлын үеийн хүүхэд хамгаалал. Ерөнхий зарчим, салбар дундын хамтын ажиллагааны нийтлэг шаардлага, Улаанбаатар хот.
- БШУ-ны сайдын 2021 оны А/190 дүгээр тушаал. Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын сурлагын хоцрогдлыг нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөө, 2021-2023.
- Зудын эрсдэлийн тухай ойлголтыг гүнзгийрүүлэх нь: Малын хорогдлын загвар ба зудын эмзэг байдлын олон үзүүлэлтэт индекс.
- Японы хүүхдийг ивээх сан, 2017. Онцгой байдлын үе дэх хүүхэд хамгааллын гарын авлага. Улаанбаатар хот.
- БСШУЯ, НҮБ-ын Хүүхдийн сан, 2019. Боловсролд уур амьсгалын өөрчлөлтийн үзүүлэх нөлөөлөл.
- НҮБХХ, Онцгой байдлын ерөнхий газар (ОБЕГ) 2010. Зудын үндэсний тайлан 2009-2010. Улаанбаатар хот, НҮБХХ, ОБЕГ.
- Лори, Ж., Д.Одгэрэл, О. 2010. Монгол Улсын сургууль, цэцэрлэг, хүүхэд, багш нарт 2009-2010 оны зудын гамшиг нөлөөлсөн байдлын тайлан. Улаанбаатар, Японы Хүүхдийг ивээх сан.
- Үндэсний статистикийн хороо, 2022. Тайлан. Улаанбаатар хот.
- Барилга хөгжлийн төв, 2020. “Нийгмийн дэд бүтцийн хангамж, хэрэгцээ, хэтийн төлөвийг боловсрол тодорхойлох” гэрээт ажлын тайлан. Улаанбаатар хот.
- Гамшиг судлалын үндэсний төв, 2021. Судалгааны ажлын эмхэтгэл. Улаанбаатар хот.
- Сургуулийн гамшгаас хамгаалах менежмент 2016. Сургуулийн удирдлага, багш ажилчдад зориулсан гарын авлага. Улаанбаатар хот.
- Engel, J. and A. Prizzon (2014). From decline to recovery: Post-primary education in Mongolia. London: Overseas Development Institute.
- Dairii, A. and T. Suruga (2006). Economic Returns to Schooling in Transition: A Case of Mongolia. GSICS Working Paper Series 9.
- БШУЯ., Save the children., World Vision., 2018. Монгол улсын ерөнхий боловсролын сургуулийн цогц аюулгүй байдлын суурь судалгаа., Улаанбаатар хот.
- <https://montsame.mn/mn/read/274009>
- www.legalinfo.mn
- <https://odi.cdn.ngo/media/documents/9053.pdf>
- <http://w.tsag-agaar.gov.mn/>

